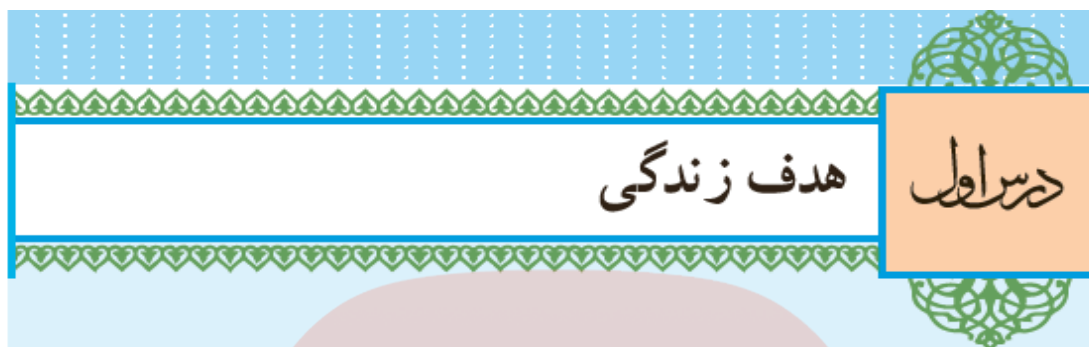

سوالات درس به درس دین و زندگی دهم رشته انسانی

۱- آیا آفرینش موجودات جهام هدفمند است چرا؟ نظر قرآن را در این باره بنویسید.

در پس خلقت تک تک موجودات این جهان هدفی وجود دارد؛ زیرا خالق آنها خدایی حکیم است؛ یعنی خدایی که هیچ کاری را بیهوده انجام نمی دهد. قرآن کریم در آیات گوناگون بر این نکته تأکید می کند. و آفرینش جهان را "حق" می داند:

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَمَا بَيْنَهُمَا لِاعْبِيْنِ
وَمَا آسْمَانِهَا وَزَمِيْنِ
وَأَنْجِبَهُمَا لِاعْبِيْنِ
وَمَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ
أَنْهَا رَا جَزْ بَه حَقْ خَلْقْ نَكْرَدِيْمِ

۲- پیام مهم آیه شریفه را بنویسید.

(وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا لِاعْبِيْنِ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ)

این آیه به خوبی دلالت بر این دارد که جهان آفرینش بی هدف نیست و هر موجودی بر اساس برنامه حساب شده ای به این جهان گام نهاده است و به سوی هدف حکیمانه ای در حرکت است.

۳- چراییان هدف انسان و موجوداتی همچون حیوانات و گیاهان، تفاوت هایی وجود دارد؟

البته میان هدف انسان و موجوداتی همچون حیوانات و گیاهان، تفاوت هایی وجود دارد. تفاوت هایی که به ویژگی های خاص انسان و تمایز او از سایر موجودات باز می گردد.

۴- چه تفاوت هایی میان هدف انسان و موجوداتی همچون حیوانات و گیاهان، وجود دارد؟

الف- انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد؛ در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می کنند مثلاً دانه گندم به صورت طبیعی در جهت رسیدن به هدف نهایی خود یعنی تبدیل شدن به خوشه ای با ده ها دانه حرکت می کند.

ب- انسان برخلاف حیوانات و گیاهان که استعدادهای محدود مادی دارند، مجموعه ای فراوان از استعدادهای مادی و معنوی است. به همین دلیل، به دنبال انتخاب هدف هایی است که از طریق آن، استعدادهای گوناگون خویش را به کمال رساند.

ج- انسان دارای روحیه ای بی نهایت طلب است و عطش او در دستیابی به خواسته هایش نه تنها کم نمی شود، بلکه روز به روز افزون می گردد.

۴- منشأ و علت اختلاف انسان ها در انتخاب هدف چیست؟

پس این اختلاف در هدف ها، ریشه در نوع نگاه و اندیشه انسان دارد.

۵- چرا برای انتخاب درست هدف ها نیازمند معیار و ملاک هستیم؟

با توجه به تفاوت نگاه و اندیشه انسان ها، برای اینکه بتوانیم با نگاهی درست، هدف های خود را انتخاب کنیم، نیازمند معیار و ملاک هستیم؛ معیاری که بتوانیم به وسیله آن، هدف های همسو با میل بی نهایت طلب و استعداد های متنوع انسان را مشخص کنیم. بدین وسیله، هدف های زندگی را به درستی بر خواهیم گزید و عمر خود را برای رسیدن به آنها صرف خواهیم کرد.

۶- چرا خدای رحیم و مهربان معیار انتخاب هدف را مشخص فرموده و آثار و نتایج آن را نیز یادآور شده است.

خدای رحیم و مهربان که از همه به ما مهربان تر و از خود ما به نیاز های ما آگاه تر است، در این مورد ما را هدایت و راهنمایی کرده و معیار انتخاب هدف را مشخص فرموده و آثار و نتایج آن را نیز یادآور شده است.

۷- با توجه به آیات قران انسان دارای چند هدف می باشد؟

همان طور که با تدبیر در آیات دیدید، اینجا سخن از هدف های اصلی و فرعی است، که هر دو خوب می باشند و برای زندگی ما ضروری هستند.

تدبیر

آیات مرتبط با پیام	پیام
سوره بقره، آیه ۲۰۰	برخی از هدف ها و دل بستگی ها محدود و پایان پذیر هستند و تنها پاسخگوی برخی از استعداد های مادی ما هستند.
سوره اسراء، آیه ۱۸	اگر کسی این هدف ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند، ممکن است به مقداری از آن برسد.
سوره اسراء، آیه ۱۸	اگر کسی فقط این هدف ها را انتخاب کند در آخرت هیچ بهره ای ندارد
سوره بقره، آیه ۲۰۱	برخی هدف ها پایان ناپذیر و همیشگی اند و پاسخگوی استعداد های مادی و معنوی بیشتری در وجود ما هستند.
سوره اسراء، آیه ۱۹	اگر کسی این هدف ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند و..... حتما ..... به هدف خود خواهد رسید.
سوره اسراء، آیه ۱۹	هدف های پایان ناپذیر همان هدف های اخروی هستند.
سوره قصص، آیه ۶۰	هدف های پایان پذیر همان هدف های دنیوی هستند.
سوره قصص، آیه ۶۰	اصل قرار گرفتن هدف های اخروی، مانع بهره مندی انسان از نعمت های دنیایی نمی شوند.
سوره بقره، آیه ۲۰۱	اگر هدف های دنیوی اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدف های اخروی

آیه 18 سوره اسراء ، و آیه 200 سوره بقره	می شوند.
<p>نتیجه: برنامه ریزی انسان باید در برگزیده اهداف اخروی و اهداف دنیوی باشد و به گونه ای تنظیم شود که اهداف اخروی اصل قرار گیرند و هدف های دنیوی فرعی و تابع آنها باشند.</p>	

۸- نکات مهم در انتخاب هدف های اصلی و فرعی انسان را بنویسید.

الف- هر دو خوب می باشند و برای زندگی ما ضروری هستند.

ب-- مهم این است که هدف فرعی را به جای هدف اصلی قرار ندهیم و آن قدر به اهداف فرعی دل نبندیم که مانع ما در رسیدن به اهداف اصلی شوند.

ج- تلاش برای رسیدن به نعمت های دنیا نه تنها بد نیست، بلکه ضروری و خوب است. فقط باید توجه کنیم که برای رسیدن به نعمت های دنیا مرتکب گناه نشویم و آن قدر سرگرم آنها نباشیم که از زیبایی های پایدار باز بمانیم.

۹- هدف های اصلی زندگی را تعریف کنید.

هدف های اصلی در بردارنده هدف های دیگر نیز هستند و رسیدن به آنها برابر با دستیابی به سایر اهداف نیز هست. به میزانی که این گونه هدف ها برتر و جامع تر باشند، هدف های بیشتری را در درون خود جای می دهند.

۱۰- آدم های زیرک و هوشمند چه نوع هدف هایی را انتخاب می کنند؟

معمولاً آدم های زیرک و هوشمند هدف های خود را به گونه ای انتخاب می کنند که به قول معروف "با یک تیر چند نشان بزنند"

۱۱- دو ویژگی مهم انسان را بنویسید؟

۱- متنوع بودن استعدادهای انسان ۲- بی نهایت طلبی انسان

۱۳- در میان هدف های اصلی، برترین و کامل ترین هدف کدام است؟

هدفی که رسیدن به آن مساوی رسیدن به هدف های دیگر نیز باشد. برترین هدف اصلی ما آن هدفی است که همه استعدادهای متنوع ما را دربرگیرد و در جایی متوقف نشود و نهال وجود ما را به درختی پر بار و زیبا تبدیل کند.

۱۴- منظور از نزدیکی و تقرب به خداوند، چیست؟

البته نزدیکی و تقرب به خداوند، نزدیکی مکانی و ظاهری نیست. چه بسا دو نفر در یک مکان در کنار هم باشند ولی هیچ نزدیکی به هم احساس نکنند. نزدیکی به خدا یک نزدیکی حقیقی است، همان طور که دوری از او هم بدترین نوع دوری است. خدا سرچشمه زیبایی ها و خوبی هاست و انسان ها به میزانی که زیبایی ها و خوبی ها را کسب کنند به خدا نزدیک تر می شوند.

۱۵- پیام و مفهوم آیه را بنویسید.

(مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ)

افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی خود هم از بهره های مادی زندگی استفاده می کنند و هم از آنجایی که تمام کار های دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می دهند، جان و دل خود را به خداوند نزدیک تر می کنند و سرای آخرت خویش را نیز آباد می سازند.

به نظر شما برنامه زندگی روزانه من و شما چگونه باید باشد تا براساس آیه زیر، تمامی اعمال و زندگی ما برای خدا باشد؟

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

بگو نمازم، تمامی اعمالم و زندگی و مرگ من برای خداست که پروردگار جهانیان است.

برنامه زندگی روزانه من و شما باید طوری برنامه ریزی شود که اوقات ما به غفلت و بی خبری نگذرد و برای تمام وقت های زندگی برنامه منسجم بر اساس آیات قران و دستورات خداوند داشته باشیم و به خوبی آن را اجرا و عمل نماییم.

اندیشه و تحقیق

۱- شعر «چون که صد آمد نود هم پیش ماست» چه ارتباطی با موضوع هدف زندگی دارد؟

این مصرع را به صورت یک ضرب المثل در جایی که یک چیز، جامع و در بردارنده چیزهای دیگر است، استفاده می کنند. صد که از نود کلی تر و بیشتر است شامل هم نود می شود و هم بیشتر از آن، پس اگر هدف ها کلی عام باشند شامل هدف های جزئی هم می شوند.

۲- دلیل بیاورید:

الف) زیرک ترین افراد این جهان، مؤمنان هستند.

زیرا هدف های خود را به گونه ای انتخاب می کنند که به قول معروف "با یک تیر چند نشان بزنند" هم از دنیا و هم از آخرت بهره مند می شوند.

ب) کسی که هدف اصلی زندگی خود را ثروتمند شدن قرار دهد، دچار خسران می شود.

چون روزی با مرگ تمام ثروت خود را از دست می دهد.

۳- شخصی می گوید: «لازمه تقرب به خدا این است که کارهایی مانند کسب مال و ثروت که از امور فرعی هستند، کنار گذاشته شود با او موافقت یا خیر؟ چرا؟

موافق نیستیم، اتفاقاً کسب مال و ثروت بر اساس آیت قران و روایات اگر از طریق صحیح و حلال به دست آید عبادت است و باعث تقرب انسان به خداوند می شود.

www.my-dars.ir

۴- حکایت زیر را بخوانید و با توجه به آن به سوال پاسخ دهید.

مسافری در سفر خود به یک دو راهی رسید. از پیرمردی که در آنجا نشسته بود پرسید: من از کدام یک از این دو راه باید بروم؟ پیرمرد گفت: قصد داری به کجا بروی؟ مسافر جواب داد: نمیدانم! پیرمرد گفت: وقتی نمی دانی به کجا می خواهی بروی، تفاوتی نمی کند که کدام راه را انتخاب کنی

به نظر شما این حکایت، با کدام یک از بخش های درس در ارتباط است؟ چرا؟

این حکایت با بحث شناخت هدف در زندگی و انتخاب بهترین هدف ها در زندگی انسان ارتباط دارد.

تکمیل جاهای خالی با کلمات مناسب

- ۱- قرآن کریم در آیات گوناگون آفرینش جهان را "حق" می داند.
- ۲- حق بودن آفرینش آسمان ها و زمین به معنای هدف دار بودن خلقت آنهاست.
- ۳- انسان دارای روحیه ای بی نهایت طلب است درحالی که حیوانات و گیاهان هدف های محدودی دارند.
- ۴- اختلاف در هدف ها، ریشه در نوع نگاه و اندیشه انسان دارد.
- ۵- خدای رحیم و مهربان معیار انتخاب هدف را مشخص فرموده است.
- ۶- با تدبیر در آیات خواهیم دید که انسان دارای هدف های اصلی و فرعی است.
- ۷- به میزانی که این گونه هدف ها برتر و جامع تر باشند، هدف های بیشتری را در درون خود جای می دهند.
- ۸- خداوند سرچشمه خوبی ها و زیبایی هاست.
- ۹- مقصود و هدف نهایی ما خداوند است.
- ۱۰- شایسته است که تنها تقرب و نزدیکی به خدای بزرگ مقصد نهایی انسان باشد.
- ۱۱- رسیدن به هدف اصلی یعنی خدا به همان میزان که بزرگ و ضامن خوشبختی ماست، همت بزرگ و اراده محکم می طلبد.

www.my-dars.ir

پر پرواز*

درس دینی

۱- سرمایه های انسان خدا دادی انسان را بنویسید.

الف- توانایی تفکر و تعقل (عقل)

ب- اراده و اختیار

ج- سرشت خدا شناسی و گرایش به خدا

د- شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن و شناخت بدی و زشتی و بیزاری از آن

د- واکنش در مقابل گناه و زشتی (نفس لَوّامه)

ی- پیامبران و پیشوایان

۲- خداوند با چه هدفی سرمایه هایی در اختیار انسان قرار داده است ؟

خداوند متعال برای اینکه انسان بتواند در مسیر رشد و کمال خود حرکت کند و به هدف خلقت یعنی تقرب به خدا دست یابد، سرمایه هایی در اختیارش قرار داده است.

۳- وظیفه عقل در انسان چیست ؟

پروردگار، به ما نیرویی عنایت کرده تا با آن بیندیشیم و مسیر درست زندگی را از راه های غلط تشخیص دهیم . حقایق را دریابیم و از جهل و نادانی دور شویم.

تدبیر

با توجه به ترجمه آیات زیر بگویید هر آیه به کدام یک از آثار دیگر بهره گیری انسان از عقل اشاره دارد؟

■ آنها هنگامی که مردم را به نماز فرا می خوانید، آن را به مسخره و بازی می گیرند؛ این به خاطر آنست که آنها گروهی هستند که تعقل نمی کنند.

عدم تعقل در شناخت دین و از جمله نماز برای نزدیکی و نیاز انسان به خدا

■ و می گویند :اگر ما گوش شنوا داشتیم یا تعقل می کردیم، در میان دوزخیان نبودیم. نشان دهنده عدم استفاده از عقل در انتخاب راه درست زندگی و هدف های اصلی و اخروی که بیشترین سود را داشته باشد.

۴- پیام و مفهوم آیه را بنویسید (إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا)

این آیه نشانگر این است که خداوند، ما را صاحب اراده و اختیار آفرید و مسئول سرنوشت خویش قرار داد.

۵- این حدیث امام علی (ع) نشان دهنده کدام سرمایه انسان است ؟

(هیچ چیزی را مشاهده نکردم، مگر اینکه خدا را قبل از آن، بعد از آن و با آن دیدم)

سرشت خدا شناسی و خدا گرایی

۶- این شعر سعدی نشان دهنده کدام سرمایه انسان است ؟ www.mydars.com

دوست نزدیک تر از من به من است وین عجیتر که من از وی دورم

چه کنم با که توان گفت که او در کنار من ومن مهجورم

سرشت خدا شناسی و خدا گرایی

۷- این آیه نشان دهنده کدام سرمایه انسان است ؟

(وَ نَفْسٍ وَ مَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَ تَقْوَاهَا)

شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن و شناخت بدی و زشتی و بیزاری از آن

۸- نفس لوامه را تعریف کنید.

نفس سرزنشگری، که در وجود انسان است و سبب می شود که انسان در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان دهد و خود را سرزنش و ملامت کند.

۹- خداوند، پیامبران و پیشوایان را با چه هدفی فرستاده است؟

خداوند، پیامبران و پیشوایان پاک و دلسوزی را همراه با کتاب راهنما برای ما فرستاد تا راه سعادت را به ما نشان دهند و در پیمودن راه حق به ما کمک کنند.

۱۰- موانع رسیدن انسان به هدف را بنویسید.

۱- عامل درونی نفس اماره ۲- عامل بیرونی شیطان (ابلیس)

۱۱- شیطان در روز قیامت به اهل جهنم چه می گوید؟

خداوند به شما وعده حق داد؛ اما من به شما وعده ای دادم و خلاف آن عمل کردم. البته من بر شما تسلطی نداشتم؛ فقط شما را به گناه دعوت کردم. این خودتان بودید که دعوت مرا پذیرفتید. امروز خود را سرزنش کنید نه مرا. نه من می توانم به شما کمکی کنم و نه شما می توانید مرا نجات دهید.

تدبیر

با توجه به ترجمه آیات زیر بگویید شیطان از چه راه هایی انسان را فریب می دهد؟

■ شیطان می خواهد به وسیله شراب و قمار، در میان شما عداوت و کینه ایجاد کند و شما را از

یاد خدا و نماز باز دارد. سوره مائده، آیه ۹۱

ایجاد دشمنی و کینه بین انسان ها و غفلت انسان ها از نماز و یاد خدا

■ و شیطان، هر کاری را که [گناهکاران] می کردند، در نظرشان زینت داد. سوره انعام، آیه ۴۳

زینت و زیبا جلوه دادن گناه

■ کسانی که بعد از روشن شدن هدایت برای آنها، پشت به حق کردند، شیطان اعمال زشتشان را

در نظرشان زینت داده و آنان را با آرزوهای طولانی فریفته است. سوره محمد، آیه ۲۵

زینت و زیبا جلوه دادن گناه و فریب دادن با آرزوهای طولانی

اندیشه و تحقیق

۱- آیا وجود شیطان، مانع اختیار و اراده ما در تصمیم گیری ها می شود؟

خیر، زیرا کار او وسوسه کردن و فریب دادن است و جز این، راه نفوذ دیگری در ما ندارد این خود ما هستیم که به او اجازه وسوسه می دهیم یا راه فریب را بر او می بندیم.

۲- چه رابطه ای میان «توانایی ها و سرمایه ها» و «هدف» وجود دارد؟

هدف و مسیر حرکت هر کس با توانایی ها و سرمایه هایش هماهنگی دارد. اگر کسی سرمایه ای اندک داشته باشد، به کاری کوچک روی می آورد. ولی هرچه بر این سرمایه افزون گردد، هدف های بزرگ تری را می تواند مدنظر قرار دهد و به کارهای ارزشمند تری رو آورد.

۳- خداوند شیطان را از درگاه خود راند و برای همیشه او را طرد کرد، چون فرمان خدا را برای سجده برانسان اطاعت نکرد. حال دیدگاه و احساس خود را نسبت به انسان هایی که حاضر نیستند در برابر خدا سجده کنند و بندگی شیطان را می پذیرند، بیان کنید.

این ها انسان های هستند که را درستی انتخاب نکرده اند و با اختیار خود از درگاه الهی دور می شوند و پس عذاب و مجازات های سختی را خواهند کشید و یک روز (روز قیامت) بسیار پشیمان خواهند شد که متأسفانه فایده ای هم نخواهد داشت.

تکمیل جاهای خالی با کلمات مناسب :

- ۱- جامع ترین و اصلی ترین هدف زندگی انسان، نزدیکی و تقرب به خداست.
- ۲- اولین گام برای حرکت انسان در مسیر نزدیکی و تقرب به خداست ، شناخت انسان است.
- ۳- خودشناسی سودمندترین دانش ها شمرده شده است.
- ۴- خداوند آنچه در آسمان ها و زمین است، برای انسان آفریده است.
- ۵- هدف و مسیر حرکت هر کس با توانایی ها و سرمایه هایش هماهنگی دارد.
- ۶- از آنجا که ما بیش از حیوانات سرمایه و استعداد داریم، قطعاً هدف و مسیر ما نیز باید متفاوت از آنها باشد.
- ۷- عقل با دوراندیشی، ما را از خوشی های زودگذر منع می کند.
- ۸- وجدان با محکمه هایش، ما را از راحت طلبی باز می دارد.
- ۹- دشمن ترین دشمن انسان همان نفسی است که در درون اوست.

۱- شعر زیر را توضیح دهید.

جان بلندی داشت تن پستی ز خاک   مجتمع شد خاک پست و جان پاک
چون بلند و پست با هم یار شد   آدمی اعجوبه اسرار شد.

انسان علاوه بر روح بلند جسمی دارد که در مقابل روح پست تر است. وقتی که انسان آفریده شد، روح بلند و جسم خاکی انسان با همدیگر مخلوط شدند. و به هم پیوستند. و انسان که یک موجود عجیب و اسرار آمیز است بوجود آمد.

۲- از نظر قرآن وجود انسان از چه ابعادی تشکیل شده است آن ها را نوشته و توضیح دهید.

از تدبیر در آیات قرآن کریم به دست می آید که وجود انسان از دو بُعد جسمانی و روحانی تشکیل شده است؛ بُعد جسمانی و مادی انسان، مانند سایر اجسام و مواد، تجزیه و تحلیل می پذیرد و سرانجام فرسوده و متلاشی می گردد و به مکان و زمان نیازمند و محدود است.

در مقابل، بُعد روحانی و غیرجسمانی انسان تجزیه و تحلیل نمی پذیرد، متلاشی نمی شود و بعد از مرگ بدن، باقی می ماند و آگاهی و حیات خود را از دست نمی دهد.

۳- دانشمندان چه نشانه ها و دلایلی برای وجود بُعد روحانی و غیرجسمانی ذکر کرده اند؟

الف) ثابت بودن «خود»

ب) خواب و رؤیا

۴- رؤیای صادق چیست؟ آن را تعریف کنید.

انسان در این قبیل خواب ها که به آن «رؤیای صادق» می گویند، از ظرف زمان و مکان خود خارج می شود و به زمانی در گذشته یا در آینده می رود، درحالی که جسم او در رختخواب است و چشم و گوش او چیزی نمی بیند و نمی شنود

۵- اقدامات و وظایف روح در انسان را بنویسید.

الف- بُعد روحانی است که به ما توانایی «انتخاب» و «تصمیم گیری» می دهد.

ب- به دنبال کمالات نامحدود است

ج- توانایی درک واقعیات و تفکر و اندیشه به ما می بخشد.

د- فضیلت ها و رذیلت های اخلاقی را کسب می کند.

بررسی

چرا نمی توان این خود ثابت را از ویژگی های بُعد جسمانی دانست؟

مگر بُعد جسمانی ما چه ویژگی هایی دارد که نمی تواند منشأ این قبیل خواب ها باشد؟

اگر شخصیت یا من انسان وابسته به جسم او باشد، باید در دوران عمر بارها عوض شده و به شخص دیگری تبدیل شده باشد. در صورتی که چنین نیست. هرکس این را در خود می یابد که دیگری جایگزین او نشده و او همواره خودش بوده است؛ و اگر کارهایی، خوب یا بد در طول سالیان گذشته انجام داده، همه این کارها را به همین خود نسبت می دهد و خود را عامل آن کارها می داند. در حالی که بُعد جسمانی ما محدود به زمان و مکان است.

اندیشه و تحقیق

۱- منظور از خود حقیقی چیست؟ این خود چه ویژگی هایی دارد؟

هرکس این را در درون خود می یابد که گرچه در طول زندگی حالات گوناگون پیدا می کند اما یک محور و یک حقیقت ثابت دارد و در اثبات وجود آن به هیچ گونه استدلالی احتیاج ندارد. این محور و حقیقت ثابت همان خود حقیقی است.

ویژگی ها :

الف- خود حقیقی وابسته به جسم نیست

ب- برای اثبات آن به هیچ گونه استدلالی احتیاج نیست.

ج- ثابت است و دچار تغییر نمی شود.

۲- خود حقیقی چگونه با موضوع قضاوت قاضی در دادگاه ارتباط پیدا می کند؟

اگر خود حقیقی انسان با گذشت زمان دچار تغییر می شد عملاً قضاوت قاضی در دادگاه بی معنی و دور از عقل و منطق می شد در حالیکه این طور نیست. قاضی کسی را که بیست سال قبل، به جنایتی دست زده و اکنون دستگیر شده را محاکمه و مجازات می کند بدان جهت است که آنان را همان انسان بیست سال قبل می داند، گرچه سنی از آنان گذشته و ظاهرشان تغییر کرده است.

۳- به نظر شما افزایش پی رویه تعداد باشگاه های زیبایی اندام و یا آرایشگاه ها و سالن های زیبایی در جامعه امروز، نشان از فراموشی چه حقیقتی دارد؟

مشخص است که نشان دهنده این است که انسان امروزی خود حقیقی و روح یا همان جسم غیر مادی خودش را فراموش کرده است و تمام توجه اش فقط به جسم و ظواهر آن است.

تکمیل جاهای خالی با کلمات مناسب :

۱- چون انسان سرمایه های ویژه ای دارد حرکت او به سوی کمال متمایز است.

۲- اگر شخصیت یا من انسان وابسته به جسم او باشد، باید در دوران عمر بارها عوض شده و به شخص دیگری تبدیل شده باشد.

۳- اگر انسان کارهایی، خوب یا بد، در طول سالیان گذشته انجام داده، همه این کارها را به همین خود نسبت می دهد و خود را را عامل آن کارها می داند.

۴- قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد نیز بر پایه پذیرش همین من ثابت، بنا شده اند.

۵- ثبات هویت و خود ما ناشی از ثبات اندام های ما نیست.

۶- هرکدام از ما هنگام خواب، رؤیاهایی را مشاهده می کنیم.

۷- نمونه هایی از رؤیاهای صادقانه را قرآن کریم در ماجرای حضرت یوسف ذکر نموده است که خود دلیلی است بر اصالت رؤیاهای راستین از دیدگاه قرآن.

۸- ما غیر از بُعد جسمانی، بُعد دیگری داریم که در فرهنگ دینی، از آن به «روح» تعبیر شده است.

۹- بُعد روحانی است که به ما توانایی «انتخاب» و «تصمیم گیری» می دهد.

۱- درباره زندگی پس از مرگ چند دیدگاه وجود دارد؟ آنها را بنویسید.

۱- اعتقاد به معاد ۲- انکار معاد

۲- دیدگاه اعتقاد به معاد را توضیح دهید.

پیامبران الهی و پیروان آنان مرگ را پایان بخش دفتر زندگی نمیپندارند؛ بلکه آن را غروبی برای جسم و تن انسان و طلوعی درخشان تر برای روح انسان میدانند یا پلی به حساب می‌آورند که آدمی را از یک مرحله هستی (دنیا) به هستی بالاتر (آخرت) منتقل میکند. در این دیدگاه، زندگی دنیوی همچون خوابی کوتاه و ذراست و زندگی حقیقی در جهان دیگر معنا می‌یابد.

۳- پیام آیه شریفه را بنویسید.

وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَأَلْعَبٌ وَ إِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

این زندگی دنیا، جز سرگرمی و بازی نیست و سرای آخرت، زندگی حقیقی است. اگر می‌دانستند پیام: قرآن این گونه بر کم ارزش بودن زندگی دنیوی و حقیقی بودن زندگی آخرت تأکید می‌کند.

۴- آثار اعتقاد به معاد را بنویسید.

۱- با این دیدگاه، پنجره امید و روشنایی به روی انسان باز می‌شود و شور و نشاط و انگیزه فعالیت و کار، زندگی را فرا می‌گیرد.

۲- انسان دیگر ترسی از مرگ ندارد و همواره آماده فداکاری در راه خدا است.

۵- دیدگاه منکرین به معاد را توضیح دهید.

گروهی وجود جهان پس از مرگ را انکار می‌کنند و با فرا رسیدن مرگ انسان و متلاشی شدن جسم او، پرونده او را برای همیشه میبندند. در این دیدگاه، مرگ پایان زندگی است و هر انسانی پس از مدتی زندگی در دنیا، دفتر عمرش بسته میشود و حیات او پایان مییابد و رهسپار نیستی میگردد.

۶- آثار انکار معاد را بنویسید.

پیامدهای مهم این نگرش برای انسانی که بی نهایت طلب است و میل به جاودانگی دارد، این است که می‌کوشد راه فراموش کردن و غفلت از مرگ را پیش بگیرد و خود را به هرکاری سرگرم سازد تا آینده تلخی را که در انتظار دارد، فراموش کند. نتیجه به یأس و ناامیدی دچار می‌شوند و شادابی و نشاط زندگی را از دست میدهند.

۷- چرا آثار و پیامدها انکار معاد، گریبان کسانی را نیز که معاد را قبول دارند، ولی آن را جدی نگرفته اند را هم می‌گیرد؟

البته این آثار و پیامدها، گریبان کسانی را نیز که معاد را قبول دارند، اما این قبول داشتن به ایمان و باور قلبی تبدیل نشده است، می‌گیرد. این افراد به دلیل فرو رفتن در هوس‌ها، دنیا را معبود و هدف خود قرار می‌دهند و از یاد آخرت غافل می‌شوند و از این رو، زندگی و رفتار آنان به گونه‌ای است که تفاوتی با منکران معاد ندارد.

۸- حدیث زیر را ترجمه و پیام آن را بنویسید. (الْأَنْسُ نِيَامٌ، فَإِذَا مَاتُوا، انْتَبَهَوْا)

(مردم] در این دنیا [در خوابند، هنگامی که بمیرند، بیدار می‌شوند.

زندگی دنیوی همچون خوابی کوتاه و گذرا بوده است و زندگی حقیقی در جهان دیگر آغاز و انسان بیدارتر می‌شود.

تکمیل جاهای خالی با کلمات مناسب :

- ۱- باهوش‌ترین مؤمنان آنان که فراوان به یاد مرگ اند و بهتر از دیگران خود را برای آن آماده می‌کنند.
- ۲- مرگ چیزی نیست مگر پلی که شما را از ساحل سختی‌ها به ساحل سعادت و کرامت و بهشت‌های پهناور و نعمت‌های جاوید عبور می‌دهد.
- ۳- زندگی دنیوی همچون خوابی کوتاه و گذراست و زندگی حقیقی در جهان دیگر معنا می‌یابد.
- ۴- پیامبران الهی و پیروان آنان مرگ را غروبی برای جسم و طلوعی درخشان‌تر برای روح انسان می‌دانند.
- ۵- قرآن نیز این‌گونه بر کم ارزش بودن زندگی دنیوی و حقیقی بودن زندگی آخرت تأکید می‌کند.
- ۶- امام حسین (ع) می‌فرمود :
  - ۱- من مرگ را جز سعادت، و زندگی با ظالمان را جز ننگ و خواری نمی‌بینم.
  - ۲- مرگ چیزی نیست مگر پلی که شما را از ساحل سختی‌ها به ساحل سعادت و کرامت و بهشت‌های پهناور و نعمت‌های جاوید عبور می‌دهد.
  - ۷- در دیدگاه منکرین معاد مرگ پایان زندگی است و هر انسانی پس از مدتی زندگی در دنیا، دفتر عمرش بسته می‌شود.

گروه آموزشی عصر

اندیشه و تحقیق

- ۱- چرا برخی از افراد با اینکه می‌گویند آخرت را قبول دارند، در زندگی خود به گونه‌ای عمل می‌کنند که گویی آخرتی در پیش نیست؟

این افراد به دلیل فرو رفتن در هوس‌ها، دنیا را معبود و هدف خود قرار می‌دهند و از یاد آخرت غافل می‌شوند و از این رو، زندگی و رفتار آنان به گونه‌ای است که تفاوتی با منکران معاد ندارد.

- ۲- آیا توجه به آخرت، لزوماً بی‌توجهی به دنیا و عقب ماندگی را در پی دارد؟

خیر به هیچ وجه زیرا توجه به دنیا با توجه به آخرت تقابلی ندارند بلکه کسانی که به آخرت توجه دارند دارای تمرکز و امید بیشتری هستند و باعث پیشرفت بهتر خودشان در دنیا می‌شوند.

۳- چرا منکرین معاد، مرگ را باعث نابودی آدمی می دانند؟ شما چه پاسخی به آنها می دهید؟

چون بر اساس نظر آنها انسان فقط بعد مادی دارد و این بعد مادی هم بعد مرگ انسان از بین می رود. متلاشی می شود.

پاسخ ما این است که ما باید دیدگاه مان را با مطالعه و تفکر عمیق روشن کنیم و بدانیم که انسان علاوه بر بعد مادی بعد روحانی هم دارد که هیچ گاه از بین نمی رود و بعد از مرگ زندگی دیگری را شروع می کند.

۱- ضرورت و علت اهمیت توجه به معاد چیست؟

نگاهی کوتاه به زندگی روزمره انسان ها نشان می دهد که انسان در مواقعی که احتمال خطر یا خسارتی در میان باشد، سعی می کند جلوی خسارت احتمالی را بگیرد و از خطری که ممکن است پیش آید، بگریزد. حال اگر با خبری مواجه شویم که نه تنها احتمالی نیست، بلکه از قطع یتیرین خبرهاست، با آن چگونه برخورد میکنیم پیامبران عاقل ترین و راست گوترین مردمان در طول تاریخ بوده اند. آنان با قاطعیت کامل از وقوع معاد خبر و نسبت به آن هشدار داده اند. «دفع خطر احتمالی، لازم است» ما که برای فرار از خطرهای کوچک احتمالی، سخن هر کسی را می پذیریم، چگونه می توانیم وقتی که پای سعادت یا شقاوت ابدی ما در میان است، با بی توجهی از کنار این خبر بگذریم.

۲- ایه زیر را ترجمه و پیام اصلی ان را بنویسید.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا

خداوند کسی است که هیچ خدایی جز او نیست او قطعاً شما را در روز قیامت جمع می کند که شکی در قوع آن نیست و چه کسی در سخن از خدا راستگوتر است؟

پیام: قطعیت وقوع قیامت و تاکید قرآن بر وقوع آن

۳- دلایل قرآن در زمینه اثبات معاد را می توان به چند دسته اصلی تقسیم کرد؟

دلایل قرآن در این زمینه را می توان به دو دسته اصلی تقسیم کرد:

الف) دلایلی که بر امکان معاد دلالت دارند (ب) دلایلی که بر ضرورت معاد دلالت دارند.

۴- یکی از دلایلی که سبب می شود عده ای دست به انکار معاد بزنند چیست؟

یکی از دلایلی که سبب می شود عده ای دست به انکار معاد بزنند، این است که چنان واقعه بزرگ و با عظمتی را با قدرت محدود خود می سنجد و چون آن را امری بسیار بعید می یابد، به انکار آن می پردازند. حال آنکه بعید بودن چیزی برای انسان هرگز دلیل بر غیرممکن بودن آن نیست.

۵- قرآن یکی از انگیزه های انکار معاد را در چه چیزی می دانست؟

قرآن یکی از انگیزه های انکار معاد را نشناختن قدرت خدا معرفی می کند و دلایل و شواهد زیادی می آورد تا نشان دهد معاد امری ممکن و شدنی است و خداوند بر انجام آن تواناست.

۶- دلایل و شواهد قرآن کریم تا نشان دهد معاد امری ممکن و شدنی است (امکان معاد) را بنویسید.

۱- اشاره به پیدایش نخستین انسان ۲- اشاره به نمونه هایی از زنده شدن مردگان ۳- اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت

۷- اشاره به پیدایش نخستین انسان در اثبات امکان معاد را شرح دهید.

در برخی آیات قرآن، خداوند توجه منکران معاد را به پیدایش نخستین انسان جلب می کند و توانایی خود در آفرینش آن را تذکر می دهد. در این آیات بیان می شود که همان گونه که خداوند قادر است انسان را در آغاز خلق کند، می تواند بار دیگر نیز او را زنده کند.

۸- اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت در اثبات امکان معاد را شرح دهید.

در برخی آیات قرآن، زندگی بعد از مرگ به عنوان یک جریان رایج در جهان طبیعت معرفی شده است و از کسانی که با ناباوری به معاد نگاه می کنند می خواهد تا به مطالعه جریان همیشگی مرگ و زندگی در طبیعت بپردازند تا مسئله معاد را بهتر درک کنند. فرارسیدن بهار، رستاخیز طبیعت است که نمونه ای از رستاخیز عظیم نیز هست.

۹- دلایلی که قرآن در بحث ضرورت معاد بیان کرده است، را بنویسید.

۱- معاد لازمه حکمت الهی ۲- معاد لازمه عدل الهی

۱۰- معاد لازمه حکمت الهی در اثبات ضرورت معاد را شرح دهید.

خداوند حکیم است و لازمه حکمت خدا این است که هیچ کاری از کارهای او بیهوده و عبث نباشد. خداوند نسان را به گونه ای آفریده که گرایش به بقا و جاودانگی دارد و از نابودی گریزان است. اما دنیا و عمر محدود انسا نها پاسخگوی اینگونه خواسته ها نیست؛ بنابراین باید جای دیگری باشد که انسان به خواسته هایش برسد. اگر بعد از این دنیا، زندگی ای نباشد، در این صورت باید گفت خداوند گرایش به زندگی جاوید را در وجود انسان قرار داده و سپس او را در حالی که مشتاق حیات ابدی است، نابود می کند!

www.my-dars.ir

۱۱- پیام آیه زیر را بنویسید.

أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ

پیام: اثبات ضرورت وقوع معاد از طرف خداوند در قرآن

۱۲- معاد لازمه عدل الهی در اثبات ضرورت معاد را شرح دهید.

عدل یکی از صفات الهی است. خداوند عادل است و نیکوکاران را با بدکاران برابر قرار نمی دهد؛ از ای نرو، خداوند وعده داده است که هرکس را به آنچه استحقاق دارد برساند و حق کسی را ضایع نکند. اما ندگی

انسان در دنیا به گونه ای است که امکان تحقق این وعده را نمی دهد پس اگر جهان دیگری نباشد، که ظالم را به مجازات واقعی اش برساند و حق مظلوم را بستاند، بر نظام عادلانه خداوند ایراد وارد می شود.

۱۳- چرا زندگی انسان در دنیا امکان تحقق وعده عدل الهی را نمی دهد؟

الف) در این عالم همه به پاداش یا کیفر تمام اعمال خود نمی رسند.

ب) این جهان ظرفیت جزا و پاداش کامل انسان ها را ندارد.

۱۴- پیام آیه شریفه زیر را بنویسید.

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا﴾

خداوند که هیچ خدایی جز او نیست قطعاً شما را در روز قیامت جمع می کند شکی در آن نیست و چه کسی راستگوتر از خداست.

پیام: تاکید قرآن بر اهمیت و ضرورت وقوع قیامت

۱۵- این آیه قرآن ناظر به کدام دلیل قرآن درباره اثبات معاد است؟

﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ﴾

ضرورت معاد و معاد لازمه حکمت الهی

۱۶- این آیه قرآن ناظر به کدام دلیل قرآن درباره اثبات معاد است؟

﴿أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا آيَا مَا أَنهَارَا كَمَا نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا آيَا مَا أَنهَارَا﴾

وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ وَكَارِهَاتِ شَائِسْتَه اِنجَام دَادَه اِنْد

كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ بِا مَفْسِدَانِ دَر زَمِينِ يَكْسَانِ قَرَار خَوَاهِيمِ دَاد؟

﴿أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ﴾ آيا متقين را مانند ناپاکان و بدکاران قرار خواهیم داد؟

ضرورت معاد و معاد لازمه عدل الهی

تدبر

خداوند در آیات سوم و چهارم قیامت، خطاب به کسانی که به انکار معاد می پردازند، می گوید نه تنها استخوان های آنها را به حالت اول درمی آوریم، بلکه سرانگشتان آنها را نیز همان گونه که بوده، مجدداً خلق می کنیم.

www.my-dars.ir

به نظر شما چرا خداوند در این آیات برای اثبات قدرت الهی به خلق سرانگشتان اشاره می کند؟

چون بر اساس تحقیقات انجام شده معلوم گردیده است که سرانگشت تمامی انسان ها با همدیگر متفاوت است پس خدایی که در این دنیا این کار را انجام داده است به راحتی می تواند هم انسان ها رازنده کند و سر انگشت های آنها را هم مطابق سر انگشتشان در دنیا دوباره ایجاد و زنده کند.

تدبر

با اندیشه در ترجمه آیات زیر، برخی دیگر از دلایل انکار معاد را بیان کنید.

آنان (دوزخیان) پیش از این (در عالم دنیا) مست و مغرور نعمت بودند و بر گناهان بزرگ اصرار می کردند و می گفتند هنگامی که ما مردیم و استخوان شدیم، آیا برانگیخته خواهیم شد سوره واقعه، آیات ۴۸
بی توجهی و غفلت و مست و مغرور شدن به نعمت ها و لذت گناهان

وای در آن روز بر تکذیب کنندگان، همان ها که روز جزا را انکار می کنند. تنها کسی آن را انکار

می کند که متجاوز و گناهکار است. سوره مطففین، آیات ۱۲

تکذیب آیات قران و متجاوز و گناهکار بودن

(انسان شک در وجود معاد ندارد) بلکه [علت انکارش این است که] او می خواهد بدون ترس

از دادگاه قیامت، در تمام عمر گناه کند. سوره قیامت، آیه ۵

علت انکار ادامه دادن به گناه و مشغول شدن به لذات زندگی و خود را به بی خبری زدن از معاد و قیامت

اندیشه و تحقیق

۱- تعدادی از کارهای نیک و تعدادی از گناهان را که در این دنیا قابل پاداش و مجازات نباشند، ذکر کنید.

کارهای نیک: ۱- پاداش شهادت در راه خدا ۲- پاداش تلاش و کوشش دانشمندان در طول عمر برای علم و دانش گناهان: ۱- کسانی که بی گناهی را بی دلیل کشته اند. ۲- کسانی که بدعت ها و کارهای زشتی را بنیان گذاشته اند.

۲- اگر در بحث وجود معاد، دلیلی جز خبر پیامبران نداشتید، آیا آن را می پذیرفتید؟ به چه دلیل؟

بله چون پیامبران راستگویرین انسان ها هستند ولی عقل به عنوان مکمل دعوات پیامبران به سوی معاد است و باور و ایمان قلبی ما را به معاد صد چندان می کند. ما که برای فرار از خطرهای کوچک احتمالی، سخن هر کسی را می پذیریم، چگونه می توانیم وقتی که پای سعادت یا شقاوت ابدی ما در میان است، با بی توجهی از کنار این خبر بگذریم؟

بنابراین، سخن گفتن از معاد، در حقیقت سخن گفتن از زندگی است، زیرا معاد بخشی از زندگی آینده ماست، زندگی ای که برخلاف زندگانی دنیا که کوتاه و گذراست، جاوید و ابدی خواهد بود.

۳- رابطه میان «آفرینش استعدادها و سرمایه های مختلف در وجود انسان» و «ضرورت وجود معاد» را توضیح دهید.

اگر بناست با این همه استعدادها و سرمایه های مختلفی که خداوند در وجود ما قرار داده است، خاک شویم و معادی هم نباشد، این سؤال مطرح می شود که دلیل آفریدن این استعدادها و سرمای هها در درون ما چه بوده است؟ پس آفرینش استعدادها و سرمایه های مختلف در وجود انسان ضرورت وجود معاد را بیان می کند.

تکمیل جاهای خالی با کلمات مناسب :

- ۱- عَزَّیر یکی از پیامبران بنی اسرائیل بود.
- ۲- عَزَّیر از جمله پیامبرانی بود که به اراده خداوند زنده شده اند.
- ۳- فرارسیدن بهار، رستاخیز طبیعت است که نمونه ای از رستاخیز عظیم نیز هست.
- ۴- قرآن نه تنها معاد را امری ممکن می داند، بلکه وقوع آن را نیز امری ضروری و واقع نشدن آن را امری محال و ناروا معرفی می کند.
- ۵- اگر جهان دیگری نباشد، که ظالم را به مجازات واقعی اش برساند و حق مظلوم را بستاند، بر نظام عادلانه خداوند ایراد وارد می شود.
- ۶- دفع خطر احتمالی، لازم است
- ۷- پیامبران عاقل ترین و راست گوترین مردمان در طول تاریخ بوده اند.
- ۸- در قرآن کریم نیز بعد از یکتاپرستی، درباره هیچ موضوعی به اندازه معاد سخن گفته نشده است.

۱- عالم برزخ چیست ؟

قرآن کریم از وجود عالمی پس از مرگ، به نام «برزخ» خبر میدهد. برزخ در لغت به معنای فاصله و حایل میان دو چیز است. عالم برزخ میان زندگی دنیایی و حیات آخروی قرار گرفته است و آدمیان، پس از مرگ وارد آن می شوند و تا قیامت در آنجا میمانند .

۲- نام عالم برزخ از کدام آیه قرآنی به دست آمده است ؟

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ أَنَّىٰ كَادَ أَن يَمُوتَ

www.my-dars.ir

قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِي مَلِكًا مِّنْ قَبْلُ إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا

وَمِن وَرَائِهِم بَرْزَخٌ

فِيهَا تَرْكَّبُونَ

وَمِن وَرَائِهِم بَرْزَخٌ

وَمِن وَرَائِهِم بَرْزَخٌ

سوره مؤمنون، آیات ۹۹ و ۱۰۰

الی یوم یبعثون تا روزی که برانگیخته می شوند.

۳- ویژگی های عالم برزخ را بنویسید

۱- وجود حیات ۲- وجود شعور و آگاهی ۳- وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا

۴- « توفی » یعنی چه آن را شرح دهید.

پس از مرگ، گرچه فعالیت های حیاتی بدن متوقف می شود اما فرشتگان، حقیقت وجود انسان را که همان روح اوست « توفی » می کنند. یعنی آن را به طور تمام و کمال دریافت می نمایند.

۵- برخی از نشانه های شعور و آگاهی انسان در عالم برزخ را بنویسید.

الف) گفت و گوی فرشتگان با انسان ب) سخن گفتن پیامبر با کشته شدگان جنگ بدر

۶- برخی از نشانه های تداوم ارتباط انسان با عالم دنیا بعد از مرگ را بنویسید.

الف) بسته نشدن پرونده اعمال ب) دریافت پاداش خیرات بازماندگان ج) ارتباط متوفی با خانواده

۷- آیه زیر را ترجمه کرده و پیام مهم آن را بنویسید.

يُنَبِّئُوا الْإِنْسَانَ بِمَا قَدَّمَ وَ آخَرَ

در آن روز به انسان خبر داده می شود به آنچه پیش (از مرگ) فرستاده و آنچه پس (از مرگ) فرستاده است.

پیام : بسته نشدن پرونده اعمال: پرونده برخی اعمال انسان با مرگ بسته نمی شود و امکان دارد بر اعمال نیک و بد آن افزوده و یا از آنها کاسته شود.

۸- آثار «ماتقدم» را با ذکر مثال تعریف کنید.

همان گونه که قرآن کریم می فرماید، دامنه برخی از اعمال، محدود به دوران زندگی انسان است و با مرگ، پرونده این اعمال بسته می شود آثار «ماتقدم» اعمالی مانند نماز و روزه

۹- آثار «ماتأخر» را با ذکر مثال تعریف کنید.

اما پرونده بسیاری از اعمال حتی بعد از حیات ما نیز باز می ماند آثار «ماتأخر» به عنوان مثال اگر کسی کتابی را به کسی یا کتابخانه ای هدیه دهد، یا مطلب مفیدی را به دیگران آموزش دهد، تا وقتی که آن کتاب توسط دیگران خوانده می شود و آموزش های وی به دیگران منتقل می شود یا از آن استفاده می شود، در پرونده عمل او پاداش می نویسند و بر حسنات او می افزایند .

۱۰- نمونه هایی از اعمال ناشایستی است که موجب سنگین شدن پرونده گناهان انسان، حتی پس از مرگ وی می شود را بنویسید.

۱-مدسازی های غلط، تولید و نشر مطالب نامناسب و غیراخلاقی در فضای مجازی

۲- ایجاد یا تقویت آداب و سوم غلط در امر ازدواج

۳- ایجاد انحرافات فکری و اخلاقی در دیگران

۱۱- چند مورد از اعمال خیری که بازماندگان برای درگذشتگان انجام می دهند را بنویسید.

۱- صدقه ۲- طلب مغفرت ۳- دعای خیر ۴- انفاق برای آنان

۱۲- جواب امام کاظم (ع) نسبت به دو سوال که از ایشان پرسیدند چه بود؟

سوال ۱- آیا مؤمن به دیدار خانواده خویش می رود؟

آری

سوال ۲- چقدر مؤمن به دیدار خانواده خویش می رود؟

برحسب مقدار فضیلت هایش. برخی از آنان هر روز و برخی هر دو روز و برخی هر سه روز و کمترین آنان هر جمعه

تدبیر

با دقت در ترجمه آیات زیر بگویید هریک از آیات به کدام یک از ویژگی های عالم برزخ اشاره دارند؟

■ فرشتگان به کسانی که روح آنان را دریافت می کنند درحالی که به خود ظلم کرده اند، می گویند: شما در [دنیا] چگونه بودید؟ گفتند: ما در سرزمین خود تحت فشار و مستضعف بودیم. فرشتگان گفتند: مگر زمین خدا وسیع نبود که مهاجرت کنید؟

۱- وجود حیات ۲- وجود شعور و آگاهی

■ آنان که فرشتگان روحشان را می گیرند درحالی که پاک و پاکیزه اند، به آنها می گویند سلام بر شما شما، وارد بهشت شوید به خاطر اعمالی که انجام دادید.

۱- وجود حیات ۲- وجود شعور و آگاهی ۳ وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا

تکمیل جاهای خالی با کلمات مناسب :

۱-۱- نقطه چین ها را با کلمات مناسب پر کنید.

۱- قرآن کریم از وجود عالمی پس از مرگ، به نام «برزخ» خبر میدهد.

۲- برزخ در لغت به معنای فاصله و حایل میان دو چیز است.

۳- عالم برزخ میان زندگی دنیایی و حیات اُخروی قرار گرفته است.

۴- حقیقت وجود انسان روح است.

۵- عامل شعور و آگاهی انسان در دنیا روح است.

۶- در جنگ بدر، وقتی بزرگان لشکر کفار کشته شدند و سپاه اسلام پیروز شد، رسول خدا آن کشتگان را مورد خطاب قرار داد.

۷- در سوره نساء آمده است که، فرشتگان به ظالمان خطاب کرده و از احوال آنها می پرسند.

۸- با مرگ انسان و ورود وی به عالم برزخ، ارتباط او با دنیا به طور کامل قطع نمی شود.

۹- دامنهٔ برخی از اعمال، محدود به دوران زندگی انسان است و با مرگ، پرونده این اعمال بسته می شود که به آن (آثار ماتقدم) می گویند.

۱۰- پرونده بسیاری از اعمال حتی بعد از حیات ما نیز باز می مان د که به آن (آثار ما تأخر) می گویند.

اندیشه و تحقیق

۱- منظور از کلمهٔ « توفیٰ » در قرآن کریم، چیست و برای اشاره به کدام بُعد از وجود انسان استفاده شده است؟

پس از مرگ، گرچه فعالیت های حیاتی بدن متوقف می شود اما فرشتگان، حقیقت وجود انسان را که همان روح اوست « توفیٰ » می کنند. یعنی آن را به طور تمام و کمال دریافت می نمایند. برای اشاره به بعد روحانی انسان استفاده شده است .

۲- هریک از موارد زیر به کدام یک از ویژگی های برزخ اشاره دارد؟

الف) تلقین میت به هنگام دفن

وجود شعور و آگاهی

ب) انجام خیرات و طلب آمرزش برای گذشتگان

وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا

ج) زیارت قبور درگذشتگان

وجود شعور و آگاهی- وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا

۱- در مرحلهٔ اول قیامت چه حوادثی اتفاق می افتد؟

۱- شنیده شدن صدایی مهیب ۲- مرگ اهل آسما نها و زمین ۳- تغییر در ساختار زمین و آسما نها

۲- پیام آیه را بنویسید.

يَوْمَ تَرْجُفُ الارضُ وَ الْجِبَالُ وَ كَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيْبًا مَّهِيْلًا

در آن روز که زمین و کوه ها سخت به لرزه درآیند و کوه ها (چنان درهم کوبیده شوند که) به صورت توده هایی از شن نرم درآیند.

پیام : تغییر در ساختار زمین و آسما نها در مرحله اول وقوع قیامت

۳- در مرحله دوم قیامت چه حوادثی اتفاق می افتد؟

۱- زنده شدن همه انسا نها ۲- کنار رفتن پرده از حقایق عالم ۳- برپا شدن دادگاه عدل الهی ۴- دادن نامه اعمال ۵- حضور شاهدان و گواهان

۴- چرا اعمال پیامبران و امامان در روز قیامت معیار و میزان سنجش اعمال قرار می گیرد؟

اعمال پیامبران و امامان معیار و میزان سنجش اعمال قرار می گیرد؛ زیرا اعمال آنان عین آن چیزی است که خدا به آن دستور داده است؛ از این رو هرچه عمل انسان ها به راه و روش آنان نزدیک تر باشد، ارزش افزون تری خواهد داشت.

۵- نامه عمل انسان با نامه های ثبت شده در دنیا چه تفاوت اساسی دارد؟

نامه عمل انسان با نامه های ثبت شده در دنیا تفاوتی اساسی دارد. نامه های این دنیا، صرفاً گزارشی از عمل است که به صورت کلمات و نوشته درآمده است؛ اما نامه عمل انسان به گونه ای است که خود عمل و حقیقت آن را در بر دارد. از ای نرو، تمام اعمال انسان در قیامت حاضر می شوند و انسان عین اعمال خود را می بیند.

۶- شاهدان و گواهان بر اعمال و رفتار انسان ها در پیشگاه خداوند را بنویسید.

الف) پیامبران و امامان (ب) فرشتگان الهی (ج) اعضای بدن انسان

۷- پیام آیه را بنویسید.

وَ اِنَّ عَلَیْكُمْ لِحَافِظِیْنَ كِرَامًا كَاتِبِیْنَ یَعْلَمُوْنَ مَا تَفْعَلُوْنَ

بی گمان برای شما نگهبانانی هستند، نویسندگانی گران قدر، می دانند آنچه را که انجام می دهید.

پیام : فرشتگان در طول زندگی انسا نها، همواره مراقب آنها بوده اند و تمامی اعمال آنها را ثبت و ضبط کرده اند.

۸- پیام آیه را بنویسید.

اَلْیَوْمَ نَخْتُمُ عَلَیْ اَفْوَاهِهِمْ وَ تَسْمَعُ اَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا یَكْسِبُوْنَ

امروز بر دهانشان مهر می نهیم و دست هایشان با ما سخن می گوید و پاهایشان شهادت می دهد درباره آنچه انجام داده اند.

پیام : خداوند بردهان آنها مهر خاموشی می زند و اعضا و جوارح آنها به اذن خداوند شروع به سخن گفتن میکنند و علیه صاحب خود شهادت می دهند.

www.my-dars.ir

تکمیل جاهای خالی با کلمات مناسب :

۱- پایان این جهان با برپایی قیامت همراه است.

۲- این رخداد بزرگ (قیامت) که در آیاتی از قرآن کریم ترسیم شده، در دو مرحله انجام میگیرد.

۳- قرآن کریم شنیده شدن صدایی مهیب را به عنوان به نَفخ صور یاد می کند.

۴- اعمال پیامبران و امامان در روز قیامت معیار و میزان سنجش اعمال قرار می گیرد.

۵- نامه عمل نیکوکاران را به دست راست و نامه عمل بدکاران را به دست چپ آنها می دهند.

تدبیر

در روز قیامت افراد بدکار با دیدن حقیقت آن جهان و عاقبت شوم خویش، شروع به سرزنش خود کرده و آرزو می کنند که ای کاش...

ای کاش برای این زندگی ام چیزی از پیش فرستاده بودم. سوره فجر، آیه ۲۴
ای کاش (به دنیا) بازگردانده می شدیم و آیات پروردگاران را تکذیب نمی کردیم و از مؤمنان می بودیم.
سوره انعام، آیه ۲۷

ای کاش همراه و هم مسیر با پیامبر می شدیم. سوره فرقان، آیه ۲۷
ای کاش فلان شخص را به عنوان دوست خود انتخاب نمی کردیم. او ما را از یاد خدا بازداشت. سوره فرقان، آیات ۲۸ و ۲۹

با توجه به آیات بالا بگویید برای اینکه ما از حسرت خوردگان آن جهان نباشیم، بایستی در این دنیا چگونه زندگی کنیم؟

- ۱- فرستادن اعمال نیک برای آخرت
- ۲- طوری در دنیا زندگی کنیم که از اعمال دنیا راضی باشیم و خود را برای سفر آخرت آماده کنیم.
- ۳- حرکت در راه مستقیم و مطابق با روش و سیره پیامبر و ائمه
- ۴- دوستی با انسان های شایسته و مومن

اندیشه و تحقیق

- ۱- اعمال ما چه شهادانی در قیامت، دارد؟
الف) پیامبران و امامان   ب) فرشتگان الهی   ج) اعضای بدن انسان
- ۲- برخی از وقایعی که در مرحله دوم قیامت رخ می دهد، بیان کنید.
۱- زنده شدن همه انسانها ۲- کنار رفتن پرده از حقایق عالم ۳- برپا شدن دادگاه عدل الهی ۴- دادن نامه اعمال ۵- حضور شاهدان و گواهان

درس هشتم فرجام کار

۱- جایگاه نیکوکاران کجاست گوشه ای از ویژگی های آن را بنویسید.

اینجا بهشت است! جایی که پس از پایان حسابرسی، نیکوکاران و رستگاران را به سوی آن راهنمایی می کنند؛ بهشت آماده استقبال و پذیرایی از آنهاست و چون بهشتیان سر رسند، درهای آن را به روی خود گشوده می بینند. هرچه دلهایشان تمنا کند و دیدگانشان را خوش آید، آماده می بینند. هیچ نقصانی، غصه ای، ترسی، بیماری ای، جهلی، مرگ و هلاکتی، و خلاصه، هیچ ناراحتی و رنجی در آنجا نیست. نعمت های دائمی آن هی چگاه خستگی و سستی نمی آورد. در آنجا انسان همیشه شاداب و سر حال است و همواره احساس طراوت و تازگی می کند. دوستان و هم نشینان انسان در آنجا، پیامبران، راستگویان، شهیدان و نیکوکاران اند و آنان چه نیکو هم نشینانی هستند.

تدبر

با تدبر در ترجمه آیات زیر بگویند که اگر ما هم بخواهیم در زمره بهشتیان باشیم باید در دنیا چگونه زندگی کنیم؟

امروز روزی است که راستی راستگویان به آنها سود بخشد، برای آنها باغ هایی از بهشت است. سوره مائده، آیه ۱۱۹

و شتاب کنید برای رسیدن به آمرزش پروردگارتان و بهشتی که وسعت آن، آسمان ها و زمین است و برای متقیان آماده شده است؛ همان ها که در زمان توانگری و تنگدستی، انفاق می کنند و خشم خود را فرو می برند و از خطای مردم می گذرند و خدا نیکوکاران را دوست دارد. و آنها که وقتی مرتکب عمل زشتی می شوند، یا به خود ستم می کنند، به یاد خدا می افتند و برای گناهان خود طلب آمرزش می کنند. سوره آل عمران، آیات ۱۳۵ - ۱۳۲

و آنها که امانت ها و عهد خود را رعایت می کنند و آنها که به راستی ادای شهادت کنند و آنها که بر نماز مواظبت دارند، آنان در باغ های بهشتی گرامی داشته می شوند. سوره معارج، آیات ۳۵ - ۳

۱- زندگی در راه مستقیم و راست گویی

۲- انفاق - فرو بردن خشم - گذشت از خطای مردم و طلب آمرزش

۳- امانتداری - پایبندی به عهد و پیمان - شهادت و گواهی به راستی - مواظبت و دقت در نماز

۲- جایگاه دوزخیان کجاست گوشه ای از ویژگی های آن را بنویسید.

پس از پایان محاکمه، دوزخیان گروه گروه به سوی جهنم رانده می شوند و درحالی که در غل و زنجیر بسته شده اند، در جایگاهی تنگ افکنده می شوند. آتش جهنم، بسیار سخت و سوزاننده است. این آتش حاصل عمل خود انسان هاست و برای همین، از درون جان آنها شعله می کشد.

۳- پاسخ قطعی خداوند به درخواست جهنمیان که می گویند ما را اینجا بیرون بر که اگر به دنیا بازگردیم، عمل صالح انجام می دهیم چیست ؟

پاسخ قطعی خداوند این است که آیا در دنیا به اندازه کافی به شما عمر ندادیم تا هرکس می خواست به راه راست آید؟ ما میدانیم اگر به دنیا بازگردید، همان راه گذشته را پیش می گیرید.

۴- جواب شیطان زمانی که جهنمیان او را مقصر و رودشان به جهنم می دانند چیست ؟

آنان گاهی دیگران را مقصر می شمارند و میگویند: شیطان و بزرگان و سرورانمان سبب گمراهی ما شدند. شیطان می گوید من فقط شما را فراخواندم و شما نیز مرا پذیرفتید. مرا ملامت نکنید، خود را ملامت کنید.

ترجمه آیات صفحه بعد به توصیف برخی از ویژگی های جهنمیان می پردازد. با تدبیر در آنها بیان کنید که چه زمینه هایی می تواند شما را به سوی جهنم بکشاند؟ آنها را بیابید و برنامه ای برای از بین بردن آن زمینه ها تنظیم کنید.

۱- جهنمیان می گویند: ما در دنیا نماز نمی خواندیم و از محرومان دستگیری نمی کردیم؛ همراه بدکاران غرق در معصیت خدا می شدیم و روز رستاخیز را تکذیب می کردیم. سوره مدثر، آیات ۴۷-۴۰

۲- برای کسانی که کارهای زشت انجام دهند و هنگامی که مرگ یکی از آنها فرا رسد می گوید: الان توبه کردم، توبه نیست و اینها کسانی هستند که عذاب در دنیا کی برایشان فرا هم کردیم سوره نساء، آیه ۱۸

۳- (جهنمیان) پیش از این (در دنیا) مست و مغرور نعمت بودند و بر گناهان بزرگ اصرار می ورزیدند. سوره واقعه، آیات ۴۶-۴۵

ردیف	زمینه های ورود جهنم	برنامه برای از بین بردن زمینه های ورود
۱	نماز نخواندن-عدم دستگیری از خدا-غرق در گناه- تکذیب روز قیامت	خواندن صحیح و با دقت و اول وقت نماز مطابق با دین اسلام -کمک به نیازمندان- دوری از گناه و معصیت- یقین دانستن قیامت و آخرت
۲	انجام کارهای زشت و سپس توبه	عدم انجام گناه و عدم تاخیر در توبه
۳	مست نعمت ها و لذایذ گناه و مغرور بودن-اصرار و پافشاری بر گناهان بزرگ	مغرور و نشدن در دنیا و بی توجهی به ان -عدم انجام هیچ گناه و به خصوص پرهیز

۵- رابطه میان عمل و جزای آن، چند گونه است؟ آن ها را بنویسید.

۱- قراردادی ۲- نتیجه طبیعی خود عمل ۳- تجسم خود عمل

۶- رابطه میان عمل و جزای قراردادی ربا ذکر مثال توضیح دهید.

گاهی پاداش و کیفر براساس مجموع های از قراردادهای تعیین میشود؛ مانند اینکه اگر کارگر در طول روز، کار معینی را انجام دهد، دستمزد مشخصی در برابر آن کار دریافت میکند.

۷- رابطه میان عمل و جزای نتیجه طبیعی خود عمل ربا ذکر مثال توضیح دهید.

گاهی پاداش و کیفر محصول طبیعی خود عمل است و انسان ها نمی توانند آن را تغییر دهند، بلکه باید خود را با آن هماهنگ کنند و با آگاهی کامل از آن برنامه زندگی خود را تنظیم و سعادت زندگی خویش را تأمین کنند؛ مثلاً اگر کسی سیگار بکشد و بهداشت را رعایت نکند، به امراض گوناگونی مبتلا می شود.

۸- رابطه میان عمل و جزای تجسم خود عمل ربا ذکر مثال توضیح دهید.

نوع دیگری از رابطه میان عمل و پاداش و کیفر وجود دارد که عمیق تر و کام لتر از دو نوع قبلی است. جنبه ظاهری بعد از عمل از بین می رود؛ اما جنبه باطنی هرگز از بین نمی رود و در روح هر انسانی باقی می ماند. بنابراین، هر عملی که ما در زندگی دنیوی انجام می دهیم، حقیقت و باطن آن عمل در جهان آخرت به صورت زشت یا زیبا، لذت بخش یا دردآور مجسم می شود و انسان خود را در میان باطن اعمال خود می بیند.

۹- رابطه میان عمل و جزای آن در قیامت چگونه است؟

پس آنچه در روز قیامت به عنوان پاداش یا کیفر به ما داده می شود، عین عمل ماست. به عنوان مثال، کسی که ربا می خورد و یا مال یتیمی را به ناحق تصاحب می کند، اگر باطن و چهره واقعی عمل او در همین دنیا برملا شود، همگان خواهند دید که او در حال خوردن آتش است؛ اما در دنیا این آتش آشکار نمی شود و هنگامی که او وارد جهان آخرت می شود و پرده ها کنار می رود، حقیقت و باطن عمل عیان می گردد و آتش از درون او زبانه می کشد.

تکمیل جاهای خالی با کلمات مناسب :

- ۱- بهشت هشت در دارد که بهشتیان از آن درها وارد می شوند.
- ۲- بالاترین نعمت بهشت، یعنی رسیدن به مقام **خشنودی خدا** را برای خود می یابند
- ۳- آنچه در روز قیامت به عنوان پاداش یا کیفر به ما داده می شود، **عین عمل ماست**.
- ۴- در عرصه قیامت، تصویر اعمال انسان یا گزارشی از **عمل انسان** نمایش داده نمی شود؛ بلکه **خود عمل** نمایان می شود و هر کس **عین عمل خود** را می بیند.
- ۵- بهشت برای **نیکوکاران** سرای **سلامتی (دارالسلام)** است.
- ۶- زنان و مردان بهشتی در **زیباترین و جوان ترین صورت و قیافه** در بهشت به سر می برند.
- ۷- پس از پایان محاکمه، دوزخیان گروه گروه به سوی **جهنم** رانده می شوند.

۱- چرا در کيفر و مجازات اخروی ظلم راه ندارد؟

زیرا در عرصه قیامت، تصویر اعمال انسان یا گزارشی از عمل انسان نمایش داده نمی شود؛ بلکه خود عمل نمایان می شود و هر کس عین عمل خود را می بیند.

۲- چه تفاوت هایی میان ویژگی های آخرت با دنیا و برزخ وجود دارد؟ آن تفاوتها را در جدولی مانند جدول زیر تنظیم کنید.

شماره	دنیا	برزخ	آخرت
۱	جسم + روح	روح	جسم + روح
۲	انسان اختیار دارد.	انسان اختیاری ندارد.	انسان اختیاری ندارد.
۳	دنیای عمل و تلاش انسان است.	هیچ گونه عملی دیگر انسان نمی تواند انجام دهد.	هیچ گونه عملی دیگر انسان نمی تواند انجام دهد.
۴	دارای محدودیت زمان و مکان است.	دارای محدودیت زمان و مکان نیست.	دارای محدودیت زمان و مکان نیست.
۵	انسان هیچ گونه ارتباطی با فرشتگان ندارد.	انسان دائم با فرشتگان در ارتباط است.	انسان دائم با فرشتگان در ارتباط است.

۳- رسول خدا (ص) فرمود: «الدُّنْيَا مَرْزَعَةُ الْآخِرَةِ»

یک کشاورز ماهر برای اینکه زراعت پر محصولی داشته باشد، پنج شرط را رعایت می کند:

- ۱- زمین مناسب انتخاب می کند.
  - ۲- بذر سالم تهیه می کند.
  - ۳- زمین را به موقع آبیاری و از کودهای مناسب استفاده می کند.
  - ۴- زمین را از عل فهای هرز، پاک می کند.
  - ۵- مواظب است که آفات و حیوانات به کشت او ضرر نرسانند.
- اگر «دل» بهترین و مناسبترین زمین برای کشت محصول آخرت است، چهار شرط دیگر کدام اند؟
- ۱- دل انسان باید سالم باشد.
  - ۲- دل انسان باید به درستی تحت تعلیم و تربیت صحیح قرار بگیرد.
  - ۳- باید دل را از آلودگی ها و گناهان دور و پاک نگهداشت.
  - ۴- باید دقت کرد که جامعه آلوده و قلب های آلوده انسان های دیگر دل پاک را آلوده ننماید.

۱- برای گام گذاشتن در مسیر قرب الهی و همچنین برای ثابت قدم ماندن در این راه، شایسته است چه اقدامات را انجام دهیم؟

۱- تصمیم و عزم برای حرکت ۲- عهد بستن با خدا ۳- مراقبت ۴- محاسبه و ارزیابی

۲- آثار عزم قوی را بنویسید.

استواری بر هدف، شکیبایی و تحمل سختی ها برای رسیدن به آن هدف، از آثار عزم قوی است.

۳- تفاوت انسان های دارای عزم و فاقد عزم را بنویسید.

آنان که عزم ضعیفی دارند، در برابر تندباد حوادث، تاب نمی آورند و مشکلات راه، آنان را به عقب نشینی وادار می کند. اما آنان که عزم قوی دارند، سرنوشت را به دست حوادث نمی سپارند و با قدرت به سوی هدف قدم برمی دارند.

۴- پیام و مفهوم آیه را بنویسید.

وَ اصْبِرْ عَلٰی مَا اَصَابَكَ اِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْاُمُوْر

بر آنچه (در این مسیر) به تو می رسد صبر کن که این از عزم و اراده در کارهاست.

پیام: توصیه خداوند به انسان ها برای اینکه عزم و اراده قوی داشته باشند و در کار ها و بر سختی ها صبر کنند.

۵- انسان در چه اموری با خدا عهد می بندد؟

انسان با خدای خود پیمان می بندد که آنچه خداوند برای رسیدن به این هدف در دین مشخص کرده است، یعنی واجبات الهی را، انجام دهد و خداوند را خشنود سازد؛ همچنین از انجام آنچه که ما را از این هدف دور می سازد، یعنی کارهای حرام، اجتناب کند

۶- دو پیشنهاد درباره عهد با خدا را بنویسید. www.my-dars.ir

اول: برای عهد بستن، بهترین زمان ها را انتخاب کنیم. بعد از نماز، ش بهای قدر و شب یا روز جمعه زمان های خوبی برای عهد بستن با خدا هستند.

دوم: عهد و پیمان خود را در زمان های معینی، مانند آخر هر هفته، آخر هر ماه یا شب قدر هر سال، تکرار کنیم تا استحکام بیشتر پیدا کند و به فراموشی سپرده نشود.

در ترجمه آیات زیر بیندیشید و براساس آن به سؤالات زیر پاسخ دهید.

و هرکس که نسبت به عهدهی که با خدا بسته وفا کند، به زودی پاداش عظیمی به او خواهد داد.

سوره فتح، آیه ۱۰

کسانی که پیمان الهی و سوگندهای خود را به بهای ناچیزی می فروشند آنها بهره ای در آخرت نخواهند داشت؛ و خداوند با آنها سخن نمی گوید و به آنان در قیامت نمی نگرد و آنها را (از گناه) پاک نمی سازد و عذاب دردناکی برای آنهاست. سوره آل عمران، آیه ۷۷

به پیمانی که با من بسته اید وفا کنید تا من نیز به پیمان شما وفا کنم.

سوره بقره، آیه ۴۰

الف) آنان که در زندگی پیمان های خود با خدا را می شکنند به چه عاقبتی دچار می شوند؟

- ۱- بهره ای در آخرت نخواهند
- ۲- خداوند با آنها سخن نمی گوید
- ۳- خداوند آنها را (از گناه) پاک نمی سازد
- ۴- عذاب دردناکی برای آنهاست.

ب) عمل به عهد و پیمان های خود با خدا، چه ثمراتی دارد؟

- ۱- دریافت پاداش عظیم ۲- وفاداری خداوند به تمام وعده های خداوند

۷- چرا باید از عهد و عزم خود «مراقبت» کنیم؟

باقی ماندن بر پیمان خود با خدا و وفای بر عهد، رضایت خدا را در پی دارد و شکستن پیمان، شرمندگی در مقابل او را به دنبال م یآورد؛ عهدهی که ابتدا بسته می شود، مانند نوزادی است که باید از او «مراقبت» تا با عهدشکنی، آسیب نبیند.

بررسی

چه عواملی می تواند مانع اجرای تصمیم شود؟ برخی از آنها را نام ببرید.

- ۱- مشغول شدن به کارهای خارج از برنامه

- ۲- فراموش کردن تصمیمات

- ۳- سستی در تصمیمات

۸- محاسبه و ارزیابی چیست و با چه هدفی صورت می گیرد؟

محاسبه و ارزیابی: بعد از مراقبت، نوبت محاسبه است تا میزان موفقیت و وفاداری به عهد، به دست آید و عوامل موفقیت یا عدم موفقیت، شناخته شود.

اهداف محاسبه:

- ۱- میزان موفقیت و وفاداری به عهد، به دست آید.

- ۲- عوامل موفقیت یا عدم موفقیت، شناخته شود.

۹- بعد از محاسبه اگر معلوم شود که در انجام عهد خود موفق بوده ایم یا سستی ورزیده ایم، چه باید بکنیم؟

بعد از محاسبه اگر معلوم شود که در انجام عهد خود موفق بوده ایم، خوب است خدا را سپاس بگوییم و شکرگزار او باشیم؛ زیرا می دانیم که او بهترین پشتیبان ما در انجام پیمان هاست.

اما اگر معلوم شود که سستی ورزیده ایم، خود را سرزنش کنیم و مورد عتاب قرار دهیم و از خداوند طلب بخشش کنیم و با تصمیم قوی تر، دوباره با خداوند عهد ببندیم و وارد عمل شویم.

۱۰- این حدیث از پیامبر اسلام را تکمیل کنید.

حاسبوا أنفسكم قبل أن تُحاسِبوا- به حساب خود رسیدگی کنید، قبل از اینکه به حساب شما برسند.

۱۱- زیرک ترین انسان از نظر امیرالمؤمنین علی (ع) کیست؟

کسی که از خود و عمل خود برای بعد از مرگ حساب بکشد.

۱۲- زیرک ترین انسان از نظر امیرالمؤمنین علی (ع) باید چگونه از خودش حس شتاب بکشد؟

چون صبح تا شب به کار و زندگی پرداخت، در شب به خود برگردد و بگوید:

ای نفس! امروز روزی بود که بر تو گذشت و دیگر باز نمی گردد. خدا درباره این روز از تو خواهد پرسید که آن را چگونه گذراندی و در آن چه کردی؟ آیا به یاد او و سپاس از او بودی؟ آیا گره از کار فروبسته مؤمنی گشودی؟ آیا گرد غم از چهره ای زدودی؟ آیا...؟

تفکر در احادیث

در جدول زیر، سه سخن از امام علی آمده است. در این سخنان تأمل کنید و آثاری که آن حضرت برای محاسبه بیان فرموده است، استخراج کنید.

پیام	حدیث
الف- آگاه شدن بر عیب ها ب- احاطه کردن بر گناهان ج- رها شدن از بند گناهان د- اصلاح عیوب	۱- مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ وَقَفَّ عَلَى عَيْبِهِ وَ أَحَاطَ بِذُنُوبِهِ وَ اسْتَقَالَ الذُّنُوبَ وَ أَصْلَحَ الْغُيُوبَ
اصلاح نفس انسان	۲- ثَمَرَةُ الْمُحَاسَبَةِ صَلَاحُ النَّفْسِ
سعادت مند شدن	۳- مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ سَعَدَ

۱۳- چرا وجود اسوه و الگوهایی برای حرکت در مسیر هدف، ضروری است؟ برای حرکت در مسیر هدف، وجود اسوه و الگوهایی که راه را با موفقیت طی کرده و به مقصد رسیده اند، بسیار ضروری است. زیرا وجود این الگوها، اولاً به ما ثابت می کند که این راه موفقیت آمیز است؛ ثانیاً می توان از تجربه آنان استفاده نمود و مانند آنان عمل کرد و از همه مهم تر اینکه می توان از آنان کمک گرفت و با دنباله روی از آنان سریع تر به هدف رسید.

۱۴- چگونه می شود انسان های بزرگی را که حدود ۱۴۰۰ سال قبل زندگی کرده اند، اسوه قرار داد؟

پاسخ این است که اسوه بودن آن بزرگان مربوط به اموری که به طور طبیعی و با تحولات صنعتی تغییر میکنند، نیست. اسوه بودن در اموری است که همواره برای بشر خوب و با ارزش بود هاند. عدالت، گذشت، فداکاری، مهربانی، داشتن نظم و برنامه در زندگی و... از ارزش هایی است که همواره مورد احترام بشر بوده است و با گذشت زمان، حتی درک بهتری از آنها نیز به دست آمده است.

۱۵- رسول خدا در منزل، اوقات خود را به چند دسته تقسیم می کرد آن را بنویسید.

رسول خدا (ص) اوقات خود را سه قسمت میکرد. قسمتی برای عبادت، قسمتی برای اهل خانه و قسمتی برای رسیدگی به کارهای شخصی. سپس آن قسمتی را که به خود اختصاص داده بود، میان خود و مردم تقسیم میکرد و مردم را به حضور میپذیرفت و به کارهایشان رسیدگی میکرد.

۱۶- پیامبر یک انسان معصوم است؛ چگونه می توان ایشان را اسوه قرار داد و مثل او عمل کرد؟

پاسخ این است که ما او را اسوه کامل خود قرار می دهیم؛ چون میدانیم که هر کاری که انجام داده، درست بوده و مطابق دستور خداوند بوده است. اما اسوه قرار دادن ایشان به این معنا نیست که ما عین او باشیم و در همان حد عمل کنیم، بلکه بدین معناست که در حد توان از ایشان پیروی کنیم و خود را به راه و روش ایشان نزدیک تر کنیم.

تکمیل جاهای خالی با کلمات مناسب :

- ۱- عزم به معنای اراده و تصمیم بر انجام کاری است.
- ۲- هر قدر عزم قوی تر باشد، رسیدن به هدف آسان تر است.
- ۳- بعد از مراقبت، نوبت محاسبه است تا میزان موفقیت و وفاداری به عهد، به دست آید و عوامل موفقیت یا عدم موفقیت، شناخته شود.
- ۴- زیرک ترین انسان کسی که از خود و عمل خود برای بعد از مرگ حساب بکشد.
- ۵- پیامبر و اهل بیت ایشان، برترین اسوه ها هستند.
- ۶- هدف از خلقت انسان رسیدن به مقام قرب خداوند است پس در حقیقت، خداوند مسیر و هدف اصلی زندگی ماست.

اندیشه و تحقیق

گروه آموزشی عصر

۱- برای ثابت قدم ماندن در مسیر قرب به خداوند چه اقداماتی لازم است؟

-تصمیم و عزم برای حرکت ۲- عهد بستن با خدا ۳- مراقبت ۴- محاسبه و ارزیابی

۲- مقصود از اینکه رسول خدا برای مسلمانان اسوه است، چیست؟

اسوه قرار دادن ایشان به این معنا نیست که ما عین او باشیم و در همان حد عمل کنیم، بلکه بدین معناست که در حد توان از ایشان پیروی کنیم و خود را به راه و روش ایشان نزدیک تر کنیم.

۱- حقیقت توکل بر خدا را بنویسید.

توکل بر خدا به معنای اعتماد به خداوند است؛ یعنی انجام وظیفه خود در هر کار و سپردن نتیجه و محصول آن به خداوند. انسان متوکل خداوند را تکی هگاه مطمئن خود می یابد و در عین عمل به وظایف، امورش را به او واگذار م یکنند و خود را تحت حمایت خداوند قرار می دهد.

۲- آیه زیر را ترجمه و پیام آن را بنویسید.

وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ

آن کس که در راه حق به خدا توکل کند، و خداوند او را بس است، خداوند امر خویش را به سرانجام می رساند.

پیام : انسان متوکل میدانند که در صورت انجام وظیفه، هر نتیجه ای که به دست آید، به مصلحت اوست، گرچه خود به آن مصلحت آگاه نباشد؛ زیرا خداوند آینده ای را می بیند که ما نمی بینیم و به مصلحت هایی توجه دارد که ما درک نمی کنیم.

۳- پیام آیه را بنویسید. (وَ عَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَ عَسَىٰ أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَ هُوَ شَرٌّ لَّكُمْ)

خدایی که از هر کس به بندگانش مهربان تر است، آن چیزی را برای انسان متوکل رقم می زند که خیر و صلاح او در آن باشد.

۴- چرا انسان متوکل می داند که در صورت انجام وظیفه، هر نتیجه ای که به دست آید، به مصلحت اوست، گرچه خود به آن مصلحت آگاه نباشد؟

زیرا خداوند آینده ای را می بیند که ما نمی بینیم و به مصلحت هایی توجه دارد که ما درک نمی کنیم. گاهی چیزهایی را به نفع خود می پنداریم در حالی که به ضرر ماست یا اموری را به ضرر خود می دانیم در حالی که به نفع ماست.

با توجه به آیه زیر بگویید چرا بر غیر خدا نمی توان توکل کرد؟

قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ أَوْ إِنْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ، هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ، قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ، عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ

«بگو چه می پندارید درباره آنچه جز خدا می خوانید؟ اگر خدا خواهد که به من زبانی رسد، آیا آنان دورکننده گزند او هستند؟ یا اگر رحمتی برای من خواهد، آیا آنان بازدارنده رحمت او هستند؟ بگو خدا برای من کافی است و توکل کنندگان بر او توکل می کنند»

۱- چون اگر خدا خواهد که به انسان زبانی رسد دور کننده ایی نیست

۲- چون اگر خدا رحمتی برای انسان خواهد، کسی بازدارنده رحمت خد نخواهد بود.

۳- خداوند برای همه کافی است.

۵- شرایط توکل حقیقی را بنویسید.

۱- توکل کردن فقط به معنای گفتن جمله « خدایا، بر تو توکل میکنم » نیست بلکه انسان باید در قلب خود بر خدا توکل کند و واقعاً او را تکیه گاه خود ببیند.

۲- توکل در جایی درست است که انسان مسئولیت و وظیفه خود را به خوبی انجام دهد، یعنی فکر و اندیشه خود را به کار گیرد، با دیگران مشورت کند، بهترین راه ممکن را انتخاب نماید.

۶- از نظر پیامبر (ص) چه کسانی سربر دیگران هستند؟

توکل کنندگان بر خدا بدون مسئولیت و وظیفه شناسی

۷- چرا نوجوانی و جوانی، دوران تصمیم های بزرگ و سرنوشت ساز است؟

نوجوانی و جوانی، دوران تصمیم های بزرگ و سرنوشت ساز است. هرچه عمر میگذرد وقوای انسان به سستی می گراید، توان انسان برای تصمی مهی بزرگ نیز کاهش مییابد. جوان و نوجوان معمولاً شجاعت روحی بالایی دارد و دست و پای وجودش چندان به رشته های دنیایی بسته نشده است.

۸- چرا انسان باید در راستای راهیابی به نیازها و خواسته هایش، از ابزار و اسباب بهره جوید؟

توکل کننده ای که اهل معرفت باشد، می داند که انسان باید در راستای راهیابی به نیازها و خواسته هایش، از ابزار و اسباب بهره جوید؛ زیرا این ابزار و اسباب، بنابر حکمت الهی قرار داده شده و بی توجهی به آنها، بی توجهی به حکمت و علم الهی است.

تکمیل جاهای خالی با کلمات مناسب :

۱- سرنوشت ابدی انسان ها بر اساس رفتار انسان ها در دنیا تعیین می شود.

۲- توکل بر خدا به معنای اعتماد به خداوند است. www.my-dars.ir

۳- توکل در جایی درست است که انسان مسئولیت و وظیفه خود را به خوبی انجام دهد.

۴- نوجوانی و جوانی، دوران تصمیم های بزرگ و سرنوشت ساز است.

اندیشه و تحقیق

۱- با توجه به آیات، روایات و توضیحات درس، آثار و فواید توکل را ذکر کنید.

۱- انسان متوکل خداوند را تکیه گاه مطمئن خود می یابد و در عین عمل به وظایف، آموزش را به او واگذار می کند و خود را تحت حمایت خداوند قرار می دهد.

۲- انسان متوکل میدانند که در صورت انجام وظیفه، هر نتیجه ای که به دست آید، به مصلحت اوست، گرچه خود به آن مصلحت آگاه نباشد.

۳- در این مواقع است که خدایی که از هر کس به بندگانش مهربان تر است، آن چیزی را برای انسان متوکل رقم می زند که خیر و صلاح او در آن باشد.

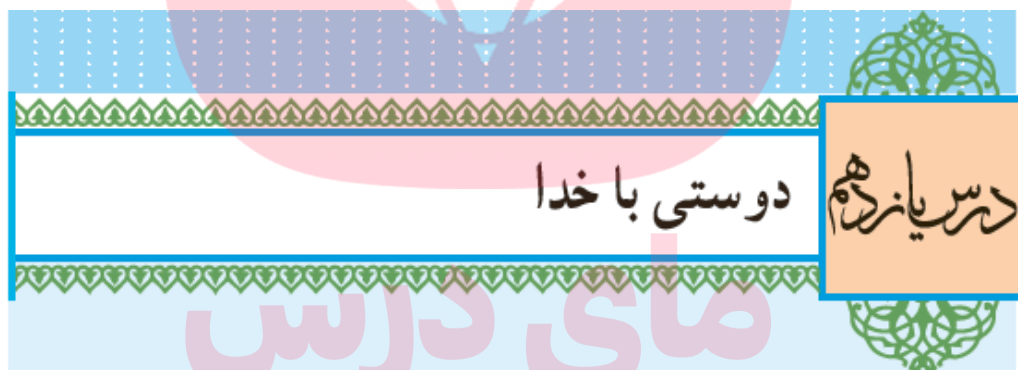
۲- آیا توکل، سبب تنبلی میشود یا تحرک؟ چرا؟

سبب تحرک می شود. زیرا توکل، جانشین تنبلی و ندانم کاری افراد نیست بلکه کمک کننده و امیددهنده به کسی است که اهل همت، تعقل و پشتکار است.

۳- شرایط توکل حقیقی کدام اند؟

۱- توکل کردن فقط به معنای گفتن جمله « خدایا، بر تو توکل میکنم » نیست بلکه انسان باید در قلب خود بر خدا توکل کند و واقعاً او را تکیه گاه خود ببیند.

۲- توکل در جایی درست است که انسان مسئولیت و وظیفه خود را به خوبی انجام دهد، یعنی فکر و اندیشه خود را به کار گیرد، با دیگران مشورت کند، بهترین راه ممکن را انتخاب نماید.

۱- نقش محبت در زندگی انسان را بنویسید.

محبت و دوستی سرچشمه بسیاری از تصمیم ها و کارهای انسان است. فعالیت هایی که آدمی در طول زندگی انجام می دهد ریشه در دل بستگی ها و محبت های او دارد و همین محبت هاست که به زندگی آدمی جهت می دهد. به هر میزان که محبت شدیدتر باشد، تأثیر آن نیز در زندگی عمیق تر و گسترده تر است.

۲- نظر امام علی (ع) درباره ارزش هر انسان را بنویسید.

اگر می خواهید بدانید یک انسان چقدر ارزش دارد، ببینید به چه چیزی علاقه دارد و به چه چیزی عشق می ورزد. کسی که عشقش یک آپارتمان است، در واقع ارزشش به مقدار همان آپارتمان است. کسی که عشقش ماشین است، ارزشش به همان میزان است، اما کسی که عشقش خداوند متعال است، ارزشش به اندازه خداست

۳- آثار محبت به خدا را بنویسید.

شود. عشق و محبت الهی افسردگی، ترس و یأس را از بین می برد و به انسان نشاط، شجاعت و قدرت م ببخشد. محبت الهی، تنبل را چالاک و زرنگ، بخیل را بخشنده، کم طاقت را صبور م یکند و سرانجام آدمی را از خودخواهی به ایثار و از خودگذشتگی می رساند. عشق به خدا چون اکسیری است که مرده را حیات می بخشد و زندگی حقیقی به وی عطا م یکند.

۴- آیه زیر را ترجمه و موضوع ان را بنویسید.

وَ مِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَ بَعْضِي از مردم همتیانی را به جای خدا می گیرند آنان را دوست می دارند مانند دوستی خدا اما کسانی که ایمان آورده اند به خدا محبت بیشتری دارند.

پیام : کریم یکی از ویژگی های مؤمنان را، دوستی و محبت شدید آنان نسبت به خدا می داند .

۵- راه های افزایش آن محبت به خدا را بنویسید.

۱- پیروی از خداوند ۲- دوستی با دوستان خدا ۳- بیزاری از دشمنان خدا و مبارزه با آنان

تفکر در احادیث

اگر ما کسی را دوست داشته باشیم، تلاش می کنیم هر آنچه را او دوست دارد انجام دهیم تا علاقه خود را به او نشان دهیم و خود را بیشتر به او نزدیک کنیم. با توجه به احادیث زیر بگویید برای اینکه رابطه دوستی خود را با خدا بیشتر کنیم، چه کارهایی را باید انجام دهیم.

خداوند، بنده گناهکار توبه کننده را دوست دارد ← گناه نکنیم اگر هم گناه کردیم سریع توبه کنیم

خداوند، انسان با حیای بردبار با عفتی را که پاکدامنی می ورزد، دوست دارد ← با حیا و با عفت باشیم

خداوند، رسیدگی به دل سوختگان و درماندگان را دوست دارد ← به درمانده گان کمک کنیم .

خداوند، کسی که جوانی اش را در اطاعت او بگذراند، دوست دارد ← در جوانی از خداوند اطاعت کنیم

خداوند، زیبایی و آراستگی را دوست ← تا آنجا که می توانیم به زیبایی و آراستگی خود توجه کنیم

۶- چرا این فکر و نظر باطل است که می گوید (اگر قلب انسان با خدا باشد، کافی است و عمل به دستورات او ضرورتی ندارد، آنچه اهمیت دارد، درون و باطن انسان است، نه ظاهر او) ؟

برخی میگویند: اگر قلب انسان با خدا باشد، کافی است و عمل به دستورات او ضرورتی ندارد، آنچه اهمیت دارد، درون و باطن انسان است، نه ظاهر او. اما این توجیه، با کلام خداوند سازگار نیست. خداوند، عمل به دستوراتش را که توسط پیامبر ارسال شده است، شرط اصلی دوستی با خود اعلام می کند:

قُلْ إِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

بگو اگر خدا را دوست دارید از من پیروی کنید تا خدا دوستتان بدارد و گناهانتان را ببخشد و خداوند بسیار آمرزنده و مهربان است.

۷- جمله « لا اله الا الله » را شرح دهید.

جمله « لا اله الا الله » که پایه و اساس بنای اسلام است، مرکب از یک «نه» و یک «آری» است. «نه» به هرچه غیرخدایی است و «آری» به خدای یگانه.

۸- دینداری در اسلام بر چند پایه استوار است ؟

پس دینداری بر دو پایه استوار است: تولی (دوستی با خدا و دوستان او) و تبری (بیزاری از باطل و پیروان او). هرچه دوستی با خدا عمی قتر باشد، نفرت از باطل هم عمیقتر است.

تکمیل جاهای خالی با کلمات مناسب :

- ۱- ارزش هر انسانی به اندازه چیزی است که دوست می دارد.
- ۲- اگر می خواهید بدانید یک انسان چقدر ارزش دارد، ببینید به چه چیزی علاقه دارد و به چه چیزی عشق می ورزد.
- ۳- قلب انسان حرم خداست؛ در حرم خدا غیر خدا را جا ندهید.
- ۴- کسی که از فرمان خدا سرپیچی میکند، او را دوست ندارد.
- ۵- دینداری، با دوستی خدا آغاز میشود و پرانت و بیزاری از دشمنان خدا را به دنبال می آورد.
- ۶- شرط اصلی دوستی با خداوند عمل به دستورات خداوند است.
- ۷- قرآن کریم یکی از ویژگی های مؤمنان را، دوستی و محبت شدید آنان نسبت به خدا می داند.
- ۸- کسی که از فرمان خدا سرپیچی میکند، او را دوست ندارد.

اندیشه و تحقیق

- ۱- برخی افراد، مخالف دستورات خداوند مانند نماز نیستند اما با بهانه های مختلف، از انجام آن شانه خالی می کنند، آیا این افراد می توانند ادعا کنند که ما خدا را دوست داریم؟
نه نمی توانند ادعای دوستی با خداوند بکنند، زیرا کسی که از فرمان خدا سرپیچی میکند، او را دوست ندارد. و شرط اصلی دوستی با خداوند عمل به دستورات خداوند است.
- ۲- برای تقویت بیزاری از باطل و بی تفاوت نبودن در مقابل باطل صفتان چه می توان کرد؟
  - ۱- عاشق روشنایی، از تاریکی میگریزد و آنکس که به دوستی با خدا افتخار میکند، با هرچه ضد خداست، مقابله مینماید. ۲- اگر کسی بخواهد قلبش را خانه خدا کند، باید شیطان و امور شیطانی را از آن بیرون کند.
  - ۳- چگونه میتوان دریافت که در دوستی با خدا و دشمنی با بدیها صادق هستیم؟
هر گاه ما به دستورات خداوند عمل کنیم و دوستان خداوند را دوست و از دشمنان خداوند دور باشیم در واقع دوست خداوند هستیم.
  - ۴- فردی می گوید : «اساس دین بر محبت است؛ بنابراین دل مسلمانان نباید جایگاه کینه و نفرت از کسی باشد» شما با او موافقید یا خیر؟ چرا؟
موافق نیستیم چون کسانی که خداوند را دوست ندارند نباید هیچ محبتی را به آنان بکنیم چون سفارش خدا و پیشوایان دینی ما این است که ما مسلمان ها باید دوستان خدا را دوست و دشمنان خداوند را دشمن بدانیم .

۱- دو فایده نماز را بنویسید.

۱- یاد خدا، ۲- دوری از گناه.

۲- تقوا یعنی چه و انسان با تقوا چه کسی است؟

تقوا به معنی حفاظت و نگهداری است. انسان با تقوا خودنگهدار است و خود را از گناه حفاظت م یکنند؛ یعنی بر خودش مسلط است و زمام و لجام نفس خود را در اختیار دارد و نم یگذارد نفس با سرکشی او را در دره های هولناک گناه بیندازد. انسان با تقوا، می کوشد روزه روز به روز بر توانمندی خود بیفزاید تا اگر در شرایط گناه و معصیت قرار گرفت، آن قوت و نیرو او را حفظ کند و از آلودگی نگه دارد.

۳- آیه زیر را ترجمه و موضوع آن را بنویسید.

وَ أَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَ يُذَكِّرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ

و نماز را برپا دار، که نماز از کار زشت و ناپسند باز می دارد و قطعاً یاد خدا بالاتر است، و خدا می داند چه می کنید.

پیام: نماز خواندن موجب می شود تا انسان دست به هر کاری نزنند و از گناهان دوری کنند.

۴- چند مورد از نجاسات را بنویسید.

۱- خون انسان و هر حیوانی که خون جهنده دارد.

۲ و ۳- ادرار و مدفوع انسان و حیوان های حرام گوشتی که خون جهنده دارند.

۴- مردار انسان و هر حیوانی که خون جهنده دارد.

۵ و ۶- سگ و خوک، زنده و مرده آنها نجس است.

۷- کافر (یعنی کسی که به خدای یگانه اعتقاد ندارد).

۸- شراب و هر مایع مستی آور، نجس است.

۵- اعمالی که تأثیر نماز را از بین می برند بنویسید.

۱- ناراحت کردن پدر و مادر ۲- غیبت کردن

۶- آیه زیر را ترجمه و موضوع آن را بنویسید.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، روزه بر شما مقرر شده است همان گونه که بر کسانی که پیش از شما بودند، مقرر شده بود باشد که تقوا پیشه کنید.

پیام: واجب شدن روزه بر مسلمانان و فایده های آن بر روزه داران

۷- چند مورد از مواردی که روزه را باطل می کند بنویسید.

خوردن و آشامیدن، دروغ بستن بر خدا و پیامبر و جانشینان پیامبر، رساندن غبار غلیظ به حلق، فرو بردن تمام سر در آب، استمناء، باقی ماندن بر جنابت تا اذان صبح.

۸- کسی که غسل بر او واجب است، اگر عمداً تا اذان صبح غسل نکند یا اگر وظیفه اش تیمم است، عمداً تیمم نکند چه حکمی دارد؟

کسی که غسل بر او واجب است، اگر عمداً تا اذان صبح غسل نکند یا اگر وظیفه اش تیمم است، عمداً تیمم نکند، نمی تواند روزه بگیرد. البته اگر سه لانگاری کند و غسل نکند تا وقت تنگ شود، میتواند با تیمم روزه بگیرد و روزه اش صحیح است؛ اما در مورد غسل نکردن، معصیت کرده است.

۹- اگر کسی به علت عذری مانند بیماری نتواند روزه بگیرد و بعد از ماه رمضان عذر او برطرف

شود و تا رمضان آینده عمداً قضای روزه را نگیرد حکمش چیست؟

اگر کسی به علت عذری مانند بیماری نتواند روزه بگیرد و بعد از ماه رمضان عذر او برطرف شود و تا رمضان آینده عمداً قضای روزه را نگیرد، باید هم روزه را قضا کند و هم برای هر روز یک مُدّ (تقریباً ۷۵۰ گرم) گندم و جو و مانند آنها به فقیر بدهد.

۱۰- اگر کسی روزه ماه رمضان را عمداً نگیرد حکمش چیست؟

اگر کسی روزه ماه رمضان را عمداً نگیرد، باید هم قضای آن را به جا آورد و هم کفاره بدهد؛ یعنی برای هر روز، دو ماه روزه بگیرد (که یک ماه آن باید پشت سر هم باشد) یا به شصت فقیر طعام بدهد (به هر فقیر یک مُدّ) و این کار باید تا قبل از رمضان آینده انجام شود.

۱۱- اگر کسی به چیز حرامی روزه خود را باطل کند؛ حکمش چیست؟

اگر کسی به چیز حرامی روزه خود را باطل کند؛ مثلاً دروغی را به خدا نسبت دهد، کفاره جمع بر او واجب می شود. یعنی باید هر دو کفاره یاد شده را انجام بدهد. البته اگر هر دو برایش ممکن نباشد، میتواند هر کدام را که ممکن است، انجام دهد.

۱۲- حکم نماز و روزه شخص مسافر چیست؟

کسی که سفر می رود، باید نمازش را شکسته بخواند و نباید روزه بگیرد.

۱۳- شرط های مسافر از نظر شرعی چیست؟

(الف) رفتن او بیشتر از ۴ فرسخ شرعی (حدود ۲۲/۵ کیلومتر) بیشتر از ۸ فرسخ باشد.

(ب) بخواد کمتر از ده روز در جایی که سفر کرده، بماند. پس کسی که می خواهد ده روز و بیشتر

در محلی که سفر کرده است، بماند، باید نمازش را کامل بخواند و روز هاش را هم بگیرد.

(ج) برای انجام کار حرام سفر نکرده باشد؛ مثلاً اگر به قصد ستم به مظلوم یا همکاری با یک ظالم

در ظلم او سفر کند، باید روز هاش را بگیرد. اگر فرزند با نهی پدر و مادر به سفری برود که آن سفر بر او واجب نبوده است، باید نماز را تمام بخواند و روز هاش را بگیرد.

تکمیل جاهای خالی با کلمات مناسب :

- ۱- مهم ترین فایدهٔ روزه نیز عبارت است از: **تقوا**.
- ۲- **مَثَل** انسان های **بی تقوا** **مَثَل** سوارکارانی است که سوار بر اسب های چموش و سرکشی شده اند.
- ۳- **مَثَل** آدم های **باتقوا**، **مَثَل** سوارکارانی است که بر اسب های رام سوار شده اند.
- ۴- تأثیر **نماز** به **تداوم** و به **میزان** **دقت** و **توجه** ما بستگی دارد.
- ۵- اگر در **انجام** به **موقع** **نماز** **بکوشیم**، **بی** **نظمی** را از **زندگی** خود دور خواهیم کرد.
- ۶- اگر **شرط** **غصبی** **نبودن** **لباس** و **مکان** **نمازگزار** را رعایت کنیم، کمتر به **کسب** **درآمد** از **راه** **حرام** متمایل خواهیم شد.
- ۷- اگر در **رکوع** و **سجود**، **عظمت** **خدا** را در **نظر** **داشته** **باشیم**، در **مقابل** **مستکبران** **خضوع** و **خشوع** نخواهیم کرد.
- ۸- همه چیز پاک است، مگر **۱۱** **چیز** و آنچه در **اثر** **برخورد** با آنها **نجس** می شود.
- ۹- نوشیدن **شراب**، **چه** **کم** و **چه** **زیاد** **حرام** است.
- ۱۰- اگر **نماز**، ما را از **گناه** و **زشتی** **باز** **ندارد**، معلوم می شود که **عیب** و **نقصی** در **نماز** **خواندن** ما هست.
- ۱۱- **روزه**، **مصدق** **کامل** **تمرین** **صبر** و **پایداری** در برابر **خواهشهای** **دل** است.
- ۱۲- **نه** **چیز** **روزه** را **باطل** می کند.

بررسی

فهم و درک درست اعمال زیر، انسان را در برابر چه گناہانی حفظ خواهد کرد؟

منکرات	عبارات و اعمال نماز
۱- انسان را از پرستش معبودهای دروغین جلوگیری می کند.	۱- خواندن سورهٔ توحید
۲- ما را از فراموش کردن نام پیامبر و دینش نجات می دهد.	۲- درود بر پیامبر در تشهد
۳- ما را از خواستن و برآورده کردن نیازها از غیر خدا نجات می دهد.	۳- دعای قنوت
۴- از تک روی و تفرقه جلوگیری می کند	۴- حضور در نماز جماعت

<p>۵- ما را از عبادت و بندگی غیر خدا دور می کند.</p>	<p>۵- گفتن عبارت «إِيَّاكَ نَعْبُدُ»</p>
<p>۶- ما را از طلب و یاری و استعانت از دیگران نجات می دهد.</p>	<p>۶- گفتن عبارت «إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ»</p>

بررسی

رسول خدا می فرماید: چه بسا روزه داری که جز گرسنگی و تشنگی چیزی نصیب او نمی شود مقصود پیامبر گرامی از این سخن چیست؟

مقصود این است که روزه داری فقط گرسنگی و تشنگی نیست بلکه انسان باید در زمان روزه داری چشم و گوش و قلب و زبانش همه روزه باشد و از گناهان دوری کند.

اندیشه و تحقیق

درباره مسائل زیر به توضیح المسائل مرجع تقلید خود مراجعه کنید و پاسخ آن را به دست آورید.

۱- اگر مسافر پیش از ظهر به وطنش یا به جایی که می خواهد ده روز در آنجا بماند، برسد، در چه صورتی باید روزه بگیرد و در چه صورتی نباید روزه بگیرد؟

اگر مسافری قبل از ظهر به وطن یا محلی که می خواهد ده روز در آنجا بماند رسید، باید آن روز را روزه بگیرد، البته اگر قبل از آن عملی که مبطل روزه است، از وی سر نزده باشد. اما اگر قبل از رسیدن به مقصد، کاری که روزه را باطل می کند (از قبیل خوردن و آشامیدن و غیره) از او صادر شده باشد، دیگر نمی تواند آن روز را روزه بگیرد، بلکه باید بعد از ماه مبارک، آن را قضا نماید.

۲- اگر مسافری که صبح حرکت کرده است، بعد از ظهر به وطن یا به جایی که می خواهد ده روز بماند برسد، وظیفه اش چیست؟

مسافری که باید نمازش را شکسته بخواند، چنانچه قبل از ظهر از شهر خارج شده باشد، بعد از حد ترخص باید روزه اش را نیز افطار نماید و بعد از ماه مبارک و اتمام سفر آن را قضا کند.

۳- اگر کسی که روزه است، بعد از ظهر مسافرت کند، وظیفه اش نسبت به روزه آن روز چیست؟
روزه اش صحیح می باشد.

۴- اگر کسی که روزه گرفته، پیش از ظهر مسافرت کند و بخواد به بیش از چهار فرسخ برود، وظیفه اش چیست؟

وظیفه اش این است که وقتی به حد شرعی رسید روزه اش را افطار نماید.

فضیلت آراستگی

درس سیزدهم

۱- آراستگی چیست ؟

آراستگی به معنای بهتر کردن وضع ظاهری و باطنی و زیبا نمودن این دو

۲- آراستگی باطنی و ظاهری را تعریف کنید.

دو نوع آراستگی داریم. آراستگی باطنی که نتیجه برخورداری روح انسان از صفات زیبایی همچون ادب، حُسن خلق، سخاوت، مهربانی و ... است و آراستگی ظاهری که نتیجه مرتب بودن وضع ظاهر و توجه به نظافت و زیبایی آن است.

۳- نظر پیشوایان دین اسلام را درباره آراستگی بنویسید.

پیشوایان ما هم در آراستگی باطنی خود تلاش می کردند یعنی آراسته به زیبایی های اخلاقی بودند و هم به آراستگی ظاهری خود توجه داشتند و مؤمنان را نیز به رعایت آن دعوت م یکردند و آراستگی را از اخلاق مؤمنان می دانستند.

۴- نیاز مقبولیت را شرح دهید.

یکی از نیازهای انسان، نیاز به مقبولیت در جمع خانواده، همسالان و جامعه است. ما دوست داریم دیگران ما را فرد مفید و شایسته ای بدانند و تحسین کنند. این نیاز، در دوره جوانی و نوجوانی نمود بیشتری دارد و سبب می شود که نوجوان و جوان بیشتر به خود بپردازد و توانایی ها و استعدادهای خود را کشف و شکوفا کند و در معرض دید دیگران قرار دهد.

۵- عفاف چیست ؟

عفاف حالتی در انسان است که به وسیله آن خود را در برابر تندروری ها و کندروری ها کنترل می کند تا بتواند در مسیر اعتدال و میانه روی پیش رود و از آن خارج نشود.

۶- ارتباط عفاف با آراستگی و مقبولیت را بنویسید. www.my-dars.ir

یکی از جلوه های عفاف، مربوط به آراستگی و مقبولیت است. برخی انسان ها در آراستگی و ابراز وجود و مقبولیت، دچار تندروری می شوند؛ به گونه ای که در آراسته کردن خود، زیاده روی م یکنند و به خودنمایی م برسند. همان دینی که ما را به آراستگی توصیه می کند، از خودنمایی و افراط در آراستگی پرهیز می د، زیرا زیاده روی در آراستگی و توجه بیش از حد به آن باعث غفلت انسان از هدف اصلی زندگی و مشغول شدن به کارهایی می شود که عاقبتی جز دور شدن از خدا ندارد.

۷- تبرّج چیست و نظر اسلام را درباره ان بنویسید

برخی انسان ها در آراستگی و ابراز وجود و مقبولیت، دچار تندروی می شوند؛ به گونه ای که در آراسته کردن خود، زیاده روی می کنند و به خودنمایی م یرسند. قرآن کریم این حالت را تبرج م ینامد و آن را کاری جاهلانه می شمرد.

۸- چرا نباید در آراستگی ظاهری زیاده روی کرد ؟

همان دینی که ما را به آراستگی توصیه می کند، از خودنمایی و افراط در آراستگی پرهیز می دهد، زیرا زیاده روی در آراستگی و توجه بیش از حد به آن باعث غفلت انسان از هدف اصلی زندگی و مشغول شدن به کارهایی می شود که عاقبتی جز دور شدن از خدا ندارد.

۹- چرا وجود عفاف در زنان و دختران ارزش بیشتری دارد ؟

گرچه عفاف، خصلت هر انسان با فضیلتی، اعم از زن و مرد است، اما وجود آن در زنان و دختران ارزش بیشتری دارد. زیرا خداوند زنان را بیش از مردان به نعمت زیبایی آراسته است. زن، مظهر جمال و زیبایی است و این زیبایی، هم درونی و هم ظاهری است. احساسات لطیف زن که بیانگر زیبایی های درونی وی است، با زیبایی ظاهر او عجین شده است؛ برای حفظ همین نعمت است که خداوند احکام ویژه ای را برای زن قرار داده است، تا گوهر زیبای وجودش از نگاه ناهلان دور بماند و روح بلندش تحقیر نشود.

بررسی

با توجه به شکل پوششهای موجود در جامعه برای پسران و دختران، بگویید که کدام یک از آنها عفت افراد را بیشتر تضمین می کند؟

بهترین شکل پوشش برای خانم ها در جامعه اسلامی ما چادر هستش که به نحو احسن عفت خانم ها را تضمین می کند و برای آقایون شکل و پوشش خاصی وجود ندارد. در هر حال لباس آقایون هم باید طوری باشد که از نظر شرع و عرف جامعه با عفت خود شخص و جامعه مغایرتی نداشته باشد.

تکمیل جاهای خالی با کلمات مناسب :

۱- دو رکعت نماز که با بوی خوش گزارده شود، بهتر از **هفتاد رکعت** نماز بدون بوی خوش است.

۲- انسان **عفیف**، چه مرد و چه زن، خود را **کنترل** می کند و آراستگی خود را در حد **متعادل** نگه می دارد.

۳- دو نوع آراستگی داریم. آراستگی **باطنی** آراستگی **ظاهری**

۴- یکی از نیازهای انسان، نیاز به **مقبولیت** در جمع خانواده، همسالان و جامعه است.

۵- **عفاف** حالتی در انسان است که به وسیله آن خود را در برابر **تندروی** ها و **کندروی** ها **کنترل** می کند.

۶- قرآن کریم **تبرج** را کاری **جاهلانه** می شمرد.

۷- انسان عقیف، چه مرد و چه زن، خود را کنترل می کند و آراستگی خود را در حد متعادل نگه می دارد.

۸- زن، مظهر عفاف است.

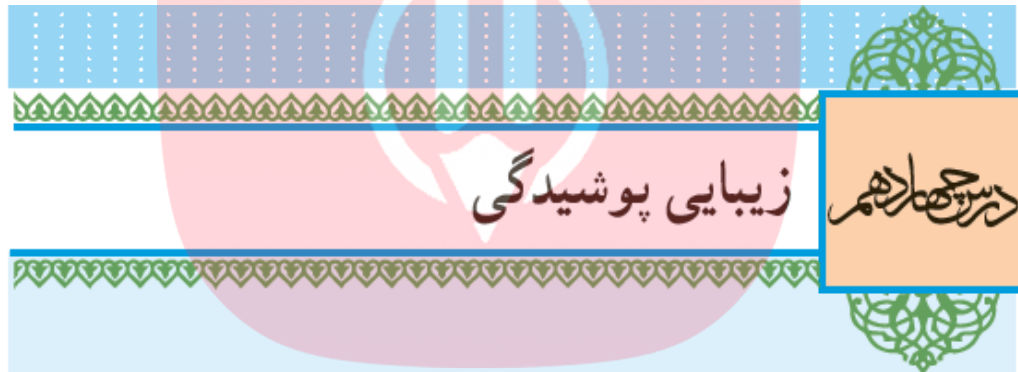
اندیشه و تحقیق

۱- چه تفاوتی میان آراستگی و خودنمایی ظاهری است؟

آراستگی کاری خوب و با ارزش است و مورد قبول و مقبولیت دین و مردم است ولی خودنمایی ظاهری کاری ناپسند است و نه دین و نه جامعه آن را نمی پسندد.

۲- چرا خصلت ارزشمند عفاف در وجود زنان از ارزش بیشتری برخوردار است؟

گرچه عفاف، خصلت هر انسان با فضیلتی، اعم از زن و مرد است، اما وجود آن در زنان و دختران ارزش بیشتری دارد. زیرا خداوند زنان را بیش از مردان به نعمت زیبایی آراسته است. زن، مظهر جمال و زیبایی است و این زیبایی، هم درونی و هم ظاهری است. احساسات لطیف زن که بیانگر زیبایی های درونی وی است، با زیبایی ظاهر او عجین شده است؛ برای حفظ همین نعمت است که خداوند احکام ویژه ای را برای زن قرار داده است، تا گوهر زیبای وجودش از نگاه ناهالان دور بماند و روح بلندش تحقیر نشود.

۱- آیا در قرآن کریم درباره عفاف و پوشیدگی، دستور خاصی وجود دارد؟

بله، خدای متعال در قرآن کریم، هم برای مردان و هم برای زنان، وظایف خاص و روشنی تعیین کرده است.

۲- دستور اسلام درباره عفاف و پوشیدگی مردان و زنان را بنویسید.

الف) وظیفه مردان است که چشم خود را کنترل کنند و از نگاه به زنان نامحرم خودداری کنند و دامان خود را از گناه نگه دارند.

ب) زنان نیز مانند مردان وظیفه دارند که از نگاه به نامحرم خودداری کنند و دامان خود را از گناه حفظ نمایند.

ج) استفاده از زینت و زیورآلات نباید به گونه ای باشد که توجه نامحرمان را به خود جلب کند.

د) زنان باید پوشش خود را به گونه ای تنظیم کنند که علاوه بر موی سر، گریبان و گردن آنها را هم بپوشاند.

۳- نظر اسلام را درباره شکل پوشش بنویسید.

چگونگی و نوع پوشش، تا حدود زیادی تابع آداب و رسوم ملت ها و اقوام است. اسلام، ضمن پذیرش این تنوع و گوناگونی، مردان را موظف کرده است، لباسی بپوشند که وقار و احترام آنان حفظ شود و با ارزش های اخلاقی جامعه هماهنگ باشد. بنابراین، پوشیدن لباسی که آنان را نزد مردم انگش تنها کند یا وسیله جلب زنان نامحرم قرار گیرد، حرام است.

۴- دو شرط در شکل پوشش زنان از نظر اسلام را بنویسید.

۱- تمام بدن خود را، به جز صورت و دستها تا مچ، از نامحرم بپوشانند.

۲- پوشش آنان نباید نازک، چسبان و تحریک کننده باشد.

۵- مفهوم و پیام این آیه شریفه را بنویسید.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ ائِىْ بِمَا بَرَأَ

قُلْ لِّزَوَاجِكَ وَ بَنَاتِكَ وَ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ بِه زَنَان و دَخْتِرَانْت و بِه زَنَان مُؤْمِنَان بگو

يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلْبَابٍ هُنَّ بِه زَنَان و دَخْتِرَانْت و بِه زَنَان مُؤْمِنَان بگو

ذَلِكَ اَدْنَى اَنْ يُعْرَفْنَ اَيْنَ بَرَاى اَنَكِه بِه [عَفَاف] شَنَاخْتِه شُونَد

فَلَا يُؤْذِينَ و مُورِد اَزَار قَرَار نَگِيرِنَد، بِهْتَر اَسْت

وَ كَانِ اللّٰهُ عَفُوْرًا رَحِيْمًا و خَدَاوَنَد هُمَاوَرِه اَمْرَزَنَدِه و مَهْرَبَان اَسْت.

پیام: از قرآن کریم به دست می آوریم که :این گونه پوشش سبب میشود که زن به عفاف و پاکی شناخته شود و افراد بی بند و بار که اسیر هوی و هوس خود هستند، به خود اجازه تعرض به او را ندهند.

۵- چرا حجاب زنان، موجب سلب آزادی و کاهش حضور آنان در جامعه نمی شود؟

اولاً خداوند دستور حجاب را برای زمان حضور زن در اجتماع و مواجهه وی با نامحرمان قرار داده است نه برای داخل خانه؛ زیرا حجاب چگونگی پوشش زن را هنگام حضور در اجتماع مشخص می کند. این حکم نه تنها سبب کاهش حضور زنان نمی شود، بلکه سبب می شود تا حضوری مطمئن و همراه با امنیت داشته باشند و از نگاه نا اهلانی که در جامعه حضور دارند، ایمن باشند.

دوم آنکه ادعای خانه نشین کردن زنان و سلب آزادی آنان با نگاه قرآن و سیره پیشوایان دین ناسازگار است.

۶- قانون حجاب چه کمکی به زنان و جامعه می کند ؟

پس قانون حجاب، قانونی برای سلب آزادی زنان در جامعه نیست؛ بلکه کمک می کند تا جامعه به جای آنکه ارزش زن را در ظاهر و قیافه وی خلاصه کند، به شخصیت، استعدادها و کرامت ذاتی وی توجه کند. این امر موجب می شود سلامت اخلاقی جامعه بالا رود؛ حریم و حرمت زنان حفظ شود و آرامش روانی وی افزایش یابد.

۷- نظر ادیان الهی (یهود و مسیحیت) را درباره حجاب بنویسید.

ادیان الهی، که در اصل و حقیقت، یک دین هستند، همواره بر پوشش تأکید کرده اند و آن را لازمه دین داری شمرده اند. مطابق با آیین یهود، زنان هنگام حضور در اجتماعات، موی سر خود را م بپوشانند و به حجاب

پایبند بودند. ۱ در آیین مسیحیت نیز پوشش اهمیت زیادی داشت ه است و زنان معتقد به حضرت مسیح م یکشوند مانند حضرت مریم موی خود را بیوشانند و با حجاب وارد جامعه شوند.

۸- نظر دین زرتشت را را درباره حجاب بنویسید.

زنان ایرانی قبل از اسلام که عموماً پیرو آیین زرتشت بودند، با پوشش کامل در محلهای عمومی رفت و آمد م یکردند. پوشش و حجاب زنان در ایران باستان چنان برجسته بود که حتی برخی از مورخان غربی بر این باورند که می توان ایران باستان را منشأ اصلی گسترش حجاب در جهان دانست.

تکمیل جاهای خالی با کلمات مناسب :

- ۱- پوشش مناسب از نشانه های عفاف است.
- ۲- خداوند هم زنان و هم مردان را به پوشیدن لباس مناسب دعوت کرده است.
- ۳- چگونگی و نوع پوشش، تا حدود زیادی تابع آداب و رسوم ملتها و اقوام است.
- ۴- خداوند دستور حجاب را برای زمان حضور زن در اجتماع و مواجهه وی با نامحرمان قرار داده است نه برای داخل خانه.
- ۵- ادعای خانه نشین کردن زنان و سلب آزادی آنان با نگاه قرآن و سیره پیشوایان دین ناسازگار است.

اندیشه و تحقیق

۱- برای حضور سالم در جامعه، چه پیشنهادهایی برای مردان و زنان دارید؟
مردان و زنان مسلمان در جامعه اسلامی باید :

- ۱- به قوانین اسلامی در زمینه حجاب و عفاف توجه نمایند و مطابق قوانین اسلام در این زمینه عمل کنند.
  - ۲- در مقابل وسوسه های شیطانی از خود مقاومت نشان دهند.
  - ۳- چشمان خویش را از نگاه به نامحرم حفظ نمایند.
  - ۴- رضایت خدا را به رضایت خودشان ترجیح دهند.
  - ۲- با اینکه پوشش بدن و حتی موی سر در دین حضرت مسیح یک امر پسندیده است، برخی جوامع مسیحی نسبت به این موضوع بی توجهی توجها ند. به نظر شما، علت آن چیست؟
- بی حجابی زنان غرب نه تنها جایگاهی در اندیشه مسیحیت حقیقی ندارد؛ بلکه بازگشتی به سنت های مشرکانه قبل از حضرت مسیح محسوب می شود.